په سراج الخبار کې د پښتو شعر

Ketabton.com

لیکوال: پوهنیار محمد شاپور "احمد زی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد شاپور "احمد زی" د احمد جان زوی په ۱۳۴۰ کال د لوگر ولایت د سرخ آب په کلي کې زېږېدلي. خپلې لومړنۍ زده کړې يې د سرخ آب په متوسطه او بيا د عامې ادارې له مسلکي ليسې څخه فارغ شوئ دئ. ليسانس او ماستري يې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانگي څخه تر لاسه کړي دي. د ۱۳۶۳ کال په وروستيو کې د ژبو او ادبياتو د پوهنځي د پښتو څانگي په علمي کدر کې د استاد په توگه مقرر شو.

په ۱۳۶۴ کال کې ننگرهار پوهنتون ته تبديل او د دغه پوهنتون د ژبو او ادبياتو د پوهنځي د رئيس او استاد په توگه يي دنده تر ۱۳۶۷ کال پورې ترسره کړه. په ۱۳۶۷ کال کې پاکستان ته مهاجر شو. او بيا د ۱۳۶۸ کال په اواخرو کې استراليا ته مهاجر شو.اوس په استراليا کې د ژباړن او ترجمان په توگه کار کوي.

او دا هم د ليکوال د غزل يوه بيلگه :

دئ فسـاد رشـوت روان پـه ادارو کـې
نشـته رحـم د کاتـب رئـيس پـه زړو کـې
خـداي د مکـره د چـارواکو سـره کـار بنـد
خلاص به نشي هـم پـه مياشـتو پـه کلـو کـې
که ترې وپـو ښـتې دا کـار مـې څنگـه کيـږي
وايـې تـه پيسـې ډالـر لـرې جيبـو کـې
کـه پيسـې وي خلاصـوو د کـار پـه منـډه
بـې پيسـو د ځنـډوو ډېـر پـه وعـدو کـې
هـم دې لېـږو لـه يـوه دفتـره بـل تـه
تر څو سـتړی شـې پـه تلـو او پـه راتلـو کـې
يا خو دا چې بـه لـه چانـه پيسـې پـور کـړې
يا خو نـه خلاصـيږي کـار نـژدې وختـو کـې
دلتـه حـق دئ خـوړل کيـږې د بـې وزلـو
نا حـق حـق دئ احمـد زيـه پـه پيسـو کـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليکونه

۱ - سريزه ۱-۷
۲ - دشعرونو مجموعه ۸ - ۷۴
۳- داوسنی اوسراج الاخباررسم الخط پرتله ۷۵ – ۷۷
۴- نتيجه ۷۸
۵- ۷۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له ۱۹۱۱تر۱۹۱۹کال پورې سراج الاخباردافغانستان په مطبوعاتو کې سترړول لوبولئ دی. اوډېرشاعران اولیکوالان یې دې ته هڅولي، چې قلم راواخلي اودپښتوژبې اوادبیاتو له پاره خدمت وکړي. سراج الاخبار دافغانستان په ادبیاتو کې یونوی تحول رامنځ ته کړ، او هغه داچې سراج الاخبارپه ادبیاتو کې دنوی دیموکراسۍ لارښوونه کړې ده ، په ټولنیزبدلون کې یې خپل رول لوبولئ دی . چې په دې برخه کې دهیواد دخلکو راویښول داقتصادي اوکلتوري مسایلو له پاره په کلکه مبارزه ،اودخلکو شعورته وده ورکول رابرسیره شوي وو. په دی ډول دسراج الاخبارجریدې دافغانستان خلکو ته ډیرزیات عرفاني خدمت کړئ دی .په همدغه وخت کې پښتو ژبې په چټکتیا سره ګامونه پورته کړه. دسراج الاخبارپه پاڼوکي دپښتو شعرونه ،متلونه اودنثرټوټې چاپ شوي دي. هغه شاعران اولیکوالان چې د(ځوانانو افغانانو) یادمحمود طرزي په قول داخوان افغان په سیاسي نهضت کې شامل وو. دوی دخپل وخت داسې خلک ووچې ځانونه یې په عصري علومو سمبال کړي وو، چې ددې دورې یومشهور روشنفکره شاعر غلام محی الدین افغان دی .غلام محی الدین افغان دسراج الافغانیه ورځپاڼې ، چې په حقیقت کې دخپل وخت دمترقي او ازادي غوښتونکو افکار و یوه خپرونه وه، یولیکوال اوشاعروو، داسې لیکوال اوشاعروو چې لیکنې اوشعرونه یې دمترقي نهضت په پیاوړتیاکې ستر رول ولوباوه. دپښتوژبې اوادبیاتو په پراختیاکې یې اوچت ګامونه پورته کړي دي. غلام محی الدین افغان دلومړی اودوهم مشروطیت فعال غړی اودهغه کلپ له مؤسسینو څخه شمیرل کیږي، چې ظاهراً یې ذوقي اوتفریحي بڼه لرله ولې په حقیقت کې په هغه کې سیاسي فعالیتونه پرمخ بیول کیدل.

غلام محی الدین افغان په اتو ژبو باندې ښه پوهیده اودپښتواوفارسي په ادب کې ددیني مطالعې خښتن وو.

افغان اودهغه وخت ټولو شاعرانو اولیکوالانو لکه عبدالهادي داوي، مولوي صالح محمد ،عبدالسلام اونوروواوچت ګامونه دعلم اوپوهې درواجولو په برخه کې اخیستي دي. دوی دعلم خوا نیولې وه علم اوپوهه یې ستایله ، خلک یې دعلم سره اشنا کول ، خلکو ته یې دعلم اوپوهې ارزښت څرګند اوه، او بالاخره خلک یې دې ته رابلل چې په علم اوپوهې ځانونه سمبال کړي، اوځانونه دجهل اوسکون څخه را وباسي، دجهل اوسکون غندنه یې کوله، خلک یې دې ته هڅول چې دنوي عصر له نویوپدید وسره اشنا شي دنوي عصر ستایونکي وو. دوی ټولو ټولنیزه وده اوتکامل غوښته، دغوټول دټولنیزې ودې اوتکامل په

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتلوکي سره متحد وو. اوټولو ليکوالانو اوشاعرانو خپلې ژبې شعراوادب ته خدمت کړئ دئ .

غلام محی الدين افغان کومی ليکنې چې کړي، اويايې چې کوم شعرونه ويلي دي، هغه په خپلو اثاروکې ژوند داسې ترسيم کړئ، چې يوه واقعي بنه يې لرله يعنی ژوند يې په حقيقی توګه په خپلو اثاروکې ترسيم کړئ دی، چې داخبره موږ دده په ځينو شعرونوکې وينو.

غلام محی الدين افغان کوم شعرچې د ۱۹۱۴ کال داکتوبر په څلورم تاريخ په سراج الاخبارکې نشرشوئ دی . په دې شعرکې ده داپه ډاګه څرګنده کړې ده، چې په ټولنه کې ټولنيز اختلافونه شته، چې يوه طبقه يې د بلې طبقې پرضد درېږی ،اوپه ټولو مسايلو کې اتحاد اويووالی نشي کولای، يعنې يوه طبقه يوڅه غواړي اوبله طبقه بل څه، چې ده دخپل وخت ټولنيز اختلافونو درک کړي اودايې څرګنده کړې ده چې دازادی اواستقلال د ګټې له پاره هم ټول افغانان په يوه سنګرکې درېدلای نشي نو ځکه يې پورتنی مفکوره په لاندې شعر کې په دې ډول بيان کړې ده .

ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاموخپل ګدا مو خپل قاضي موخپل دی
سپاه خپل رعيت موخپل ديوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی
حبس خپل مفتی خپل زندان موخپل دی
پردی نشته ګرده خپل يو شکروکې...

د۱۹۷۱ کال دجنوري په ۱۷ تاريخ په سراج الاخبارکې دده يو شعردترجيح بند ذوالقافيتين ترعنوان لاندې نشر شوئ دئ، چې دخپلو خلکو دژواندانه واقعيتونه يې په کې ترسيم کړي دي دخلکو ژوند يې په ربښتيني ډول ترسيم کړئ چې داشعرپه دې ډول پيل کيږي:

موږ بنه تعليم يافته وای داثار
هم کامل وای په صنعت دکار زار
اوس زموږ به وای په دنياکې اقتدار
هم به زموږ وای ډېر همت په ټول کفار
کل جهان دی رسيدلی ومقصد ته په مدار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترجیح بند ذوالقافیتین کې غلام محی الدین افغان دخپلې ټولنې اوخلکو دبیرته پاتې والي عوامل په۳۵ بیتونوکې شرحه کوي. د ساري په توګه : دخپلو وطنوالو بیسوادي ، فقر، غریبي اوبیچاره ګي ، دعالمانو دعلم لږوالی داوسینوعلوموسـره دخلکونا اشـنایي، دملت دزراعت بیرته پاته والی، اوله ابتدایي وســایلو څخه په زراعت کې کاراخیســتل ،دنوروملتونو دزراعت پراختیا اوپه معاصـر تخنیک سـره له لږ ځمکې څخه دډېرحاصـل اخیسـتل، په نورو هیوادونوکې اوداسـې نورمهم پرابلمونه شـرح کوي . ددوی په دې حالت باندې لیکوال افســوس کوي اوکله چې دخپلو وطنوالودې ویجاړ حال ته ګوري نوخپله خواشیني دغه ویجاړحالت سره یوکوي اوموضوع ترسیموي.

پو هاند عبدالحی حبیبي څو کاله پخوا دغلام محی الدین افغان دفکري تجدد په برخه کې داسې لیکلي وو:

،.... شـپیته کاله پخوا زمانه درپه یاد کړئ ،هغه وخت چاپښـتوشـعرنه وایه اوکه هم څوک په دې فکر کې وو، هغه به درحمان اوخوشحال پیروي کوله، دتوروزلفو په شکنجه کې به نغښتی وواودبڼو په غشـي په ژوبل وو، دشـعرموضـوع اومحتوی یوزرکاله دغسـې راغلې وه، اوخلک هم په دغه لارتلل یو وارنابېره غلام محی الدین افغان دشـعرمجرا بدله کړه، اوپـه ۱۳۳۳ هـــــــ ق کـال کې یې پـه سـراج الاخبـارکې دکوم خیـالی محبوب داوږدوزلفواو ښکلي مخ اوهلال ابرودستاینې پرځای دوطن په حقیقی دلبرپورې داسې بدله وویله :

زړه زمـا ډک دی لـه مینی دوطن
خپل وطن مـاتـه عزیز دی ترخپـل
تـــــــــــــــــــــــــــن

داموضـوع اوس موزته نوې نه ښـکاري، اوښـایي چې ډېرځلمي یې دبیان یوفرسـوده اومبتذل طرزوبولي اوله فکري پلوه یې هم خوښ نه کړي، مګر په هغه وخت کې بالکل نوي اوښـــایي چې شـــاعربه دپخوانی خیال اودزاړه مکتب پیروان ډېرغندلي وي، چې ولې درحمان بابا لاهوتي فکر په داسې زمیني فکر اوموضوع بدلوي.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۱۱ کال دجنوري په ۱۱ نیټه دمحمود طرزي په مدیریت دسراج الاخبار مشهوره جریده نشر شوه. عبدالهادي داوي چې په هغه وخت کې دحبیبي دمکتب شاګرد وو، دغې جریدې ته دطرزي په غوښتنه انتخاب شو اودده سره دري تنه نوردواطلب شاګردان عبدالرحمن لودین ، فیض محمد ذکریا ، اومحمد بشیر هم سراج الاخبارته ولیږل شول. داوي دجریدې دمحررو ظیفه اجراکوله، اوهم یې داردوژبې نه سراج الاخبارته مضمونونه اومقالې ترجمه کولې، په سراج الاخبارکې دداوي فعالیت ادامه درلوده ترڅو چې په ۱۹۱۸ کال کې دامیرپه امربندی شو. داوي دمحمود طرزي تکړه شاګرد اوفکري ملګری وو. چه دهیواد دترقي له پاره یې دهغه وخت په سیاسي اوادبي مبارزه کې مهم رول په غاړه درلود . دی دخپلې ورځپاڼي په ټولنیز ارزښت ډېر ښه پوهیده نوځکه دهغه ستاینه یې په یوه مثنوي کې بیان کړې ده چې د ۱۹۱۴ م کال دجنوري په ۱۵ تاریخ خپورشو چې مطلع یې داسې ده:

اخبار هرملت ته جانه
ضروري ده وا وره مانه
دملت منافع غواړي
پرغمودملت ژاړي

همدا ډول په همدې ګنه کې داوي دخپلې مورنۍ ژبې په خوږوالي ، رواني اوفصاحت ،متانت اوپراخوالي باندې یوبل مثنوي شعرلري چې دالاندې څوبیتونه یې د نمونې په توګه را اخلم:

پښتو ژبه شرینه
هم فصیحه هم متینه
قواعد یې خوارښه دي
قواعدیې هم لږنه دي

داوي که په دې شعرکې له یوې خوا دخپل ولس د ملي ترقي له پاره دمورنۍ ژبې موثریت اواغیزه په ګوته کوي، نودبلې خواځخه داشعردهغه چا ځواب هم وو، کومو چې پښتوژبه دافغان ولس دکلتورد لوړتیا اوترقي له پاره اساسا مساعده نه ګڼله، په هغه زمانه کې یولړ داسې کسانو فکر کاوه چې دغه ژبه د وولسونوترمنځ دښه افهام اوتفهیم وسیله نشي کیدای، ځکه چې قواعدیې ترژبني قانون لاندې نه راځي. دغې مهمې کلتوري مسئلې

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داســـتقلال دکتلو نه پخوا ډېرو مترقي شـــاعرانو اوليکوالانو جدي توجه راوګرځوله. که مولوي صـــالح محمد په خپل پښـــتو مکتوب کې دپښـــتو ژبې په تاريخي بدبختۍ وژړل ، نو عبدالهادي داوي په خپل مثنوي شـــعرکې دخپلې مورنۍ ژبې ســـتاينه وکړه، او همدا وايي چې فارســـي شـــعرهم لري، ولې هغه دپښـــتو هم پايه نه دئ ځکه چې په مورنۍ ژبه کې هنرمند باطني احساسات ښه څرګندولای شي اوداسانه لاره نه ده .

د شـــلمې پيړۍ په پيل کې دافغانســـتان دفکري تجددعلمبردارمحمود طرزي، دخپلې جريدې ددوهم کال د دلوې په نهمه ګڼه کې دپښـــتو ژبې مســـئله (زبان افغاني زبان اجداد زبانهاســـت) ترعنوان لاندې مطرح کړه دهغه په اريايي توب يې مطالعات پيل کړل. ددې ليکنې نه وروسته پښتو څېړنې له يوه کال څند سره مخامخ شوې، ولې په ١٢٩٣ کال کې بياله سـره پيل شـوې. دهمدې کال دسـرطان په څلورمه دسـراج الاخبارپه شـلمه ګڼه کې عبدالرحمن لودين داسې وليکل : ،، سراج الاخبار به زبان فارسي طبع ونشرميشود چون همواره مساعى درنشر واشاعات علوم ومعارف است به السنه مروجه افغانستان لهذا سراج الاخبار افغانيه اين شما ره وشماره هاى بعد خود را بزبان ملي خودنيز تزئين ميدهد.،،

دســـراج الاخباردمطالعي نه معلوميږي چې په هغه جريده کې دپښـــتو شـــپېرکلنه ونده، اګر چې دومره زياته نه وه، ولې ترټولو مهمه داوه چې دپښـتونشراتوله پاره دپښـتو ژبې په تاريخ کې، ديوه نوي فصل په حيث لار خلاصه شوه، هغه داچې خلک دخپلې ژبې او ژبه دخپلوخلکو سره وترل شوه . محمود طرزي همدغه موضوع ته دسراج الاخبارپه ١٣٩٦ کال دجوزا په دوهمه ګڼه کې داسې ګوته نيسی :

,,ادبيات ملي، فارســـي ،افغاني هرقوم بزبان خود وهرزبان به ادبيات خود زنده است,,,

ددې دورې بل مشهورشاعرمولوي صـالح محمد دمحکوم افغان حالت ، په قفس کې د بندي بلبل سـره مقايســه کوي، ددې اثرقهرمان دازادۍ څخه لاس نه اخلي، ولوکه په زندان کې هم دې ازادۍ دورځوخيالونه هيڅکله نشـــي هيرولای، اوکه په ژوندکي خوشـــبخته وو نو هغه وخت وو چې ازاد وو، دسيالانو سره سيال وو، په دې شعرکې دانګريز داستعمار پرضد بې حده کرکه اونفرت شته.

لومړی جهانی جنګ چې ټول بشـــريت يې تهديداوه، دی په خپل مثنوي شـــعرکې ترســـيموي اودهغه دوام غواړي. ځکه چې اروپايي جګړه مار اواســـتعماري قوتونه په کې راګيردي، ، د د ه په نظرګوندې وي چې دغه استعماري قوتونه دګوردچنجوپه شان په خپل منځ کې يوبل سره وخوري.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله ډېره مهمه موضـوع دوطن دسـتايني موضـوع ده، چې دغه موضـوع دهغه وخت دټولوشاعرانو اوهنرمندانوپه اثاروکي په ډېروقوت سره ليدل کيږي.

بله موضـوع داخبارموضـوع وه، عبدالهادي داوي اخبارته دعلومو داديب لقب ورکړ، اوهغه يي ديوه ملت له پاره دومره ضــــروري وباله لکه ودوجود له پاره وينه. عبدالعلي مستغني د۱۲۹۳ کال دعقرب ۲۸ گڼه کې دسراج الاخبارپه ستاينه کې داسې وليکل :

دا اخباررنگين گلزاردی اخبار نه
دی
چې هزاريي زه يم ولي گلزارنــه
دی

په سـراج الاخبارکي بله ډېره مهمه موضـوع چې د شـلمي پيړی په پيل کې مطرح وه هغه دملي ادبياتو موضـــوع وه، په هغه وخت کې لکه څنگه چې محمودطرزي په يوه نقل قول کې وليدل شوه، دملي ادبياتو نه مقصد فارسي اوافغاني يعنی پښتو ادبيات دي . په هغه وخت کې دفارســـي ژبې له پاره کوم تشـويش موجود نه وو، ځکه چې ډېرې پيړی دري رســـمي اواداري ژبـه وه ،اوهلتـه ددې ژبې لـه پـاره کـارکيده. ولي دافغـاني ژبې دادبيـاتو موضـوع دلومړي ځل له پاره، په ډېرقوت سـره داسـتقلال نه دمخه کلونو کې په افغانسـتان کې مطرح شوه. په همدې کلونو کې داوي دخپلې ژبې ستاينه وکړه ورپسې مولوي صالح محمد دپښتوژبې په توصيف کې يومکتوب وليکه چې څوجملې يې دادي :

،،.... هغه تاثيرات چې په خپله مورنی ژبې کې وي په بله ژبه کې کله وي ... هرقوم اوهرملت چې ترقي کړې ده ، لوی ســبب يې دادی چې ټول علوم يې په خپله ژبه ترجمه کړي، ځکه چې تحصيل پرې اسان شوئ دی ...،،

غلام محی الدين افغان دســـراج الاخبارپه ۲۳ گڼه کې يوپښـــتو اعلان په لاندې ډول خپورکړئ دی :

يواعلان په پښتو کې :

،، اول مقصـد مو داعلان دادی چې زموږ مبارکه ژبه رواج پيداکړي، اوهرڅوک دې په دې باب کې دترقي دپښـتو ښـه ښـه مضـامين په افغاني کې وليکې، اوپه واسـطه د دې اعلان ټولو پښتنو ته خبرورکوم که څوک زما يا دبل چا په پښتو مضامينو ايراد لري، هغه دې خپله مدعا په پښتو کې وليکي اودسراج الاخبار مدير صاحب ته دې راوليږي، که بنده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه له ځوابه عاجزشـــــه هغه ته به پنځوس روپۍ په طور دانعام ورکړم اوو عده هم شپږمیاشتی ده .،،

ددې اعلان څخه دغلام محی الدین هدف داوه، چې له یوې خوا دپښـــتوژبې او ادبیاتو ته پراختیا ورکړي اوخپله ژبه مروجه کړي اوله بله پلوه داخبارپرمخ دبحث نقد موضـــوع رامنځ ته کړي، چې پنځوس روپۍ په هغه وخت کې ډېرزیاتی پیســـې وې. چې څه موده موروسته عبدالسلام ددې اعلان په ځواب کې یوشعر راولیږه، اوپه هغه کې یې دپښتو ژبې توصـــیف کړئ چې موږیې دشـــعر دنمونې څخه دلته تیریزاویوازې همدومره وایم چې عبدالسلام دهغه وخت دپښتو ژبې یو تکړه شاعروو.

داوو څوټکې چې دسریزې په برخه کې تاسوته بیان شو اوکه چیری له ماڅخه په کوم ځای کې سهوه اواشتباه شوي وي هیله ده چې محترم لوستونکي ما خپلې سهوې اواشتباه ته ځیر کړي. ما په دغه کتاب کې هڅه وکړه چې د ســـراج الاخبارله ټولوګڼوڅخه د پښـــتو شعرونه راټول او د یوې ټولګې په توګه یې ګرانو لوستونکوته وړاندې کړم .

اوس راځم ددې کتاب دوهمې برخې ته او هغه دســـراج الاخبارپه جریده کې دپښـــتو شـــعرونه دي چې په نوموړې جریده کې په بیلابیلوختونوکې نشـــرشـــوي دي . که څه هم ماډېرکوشش کړی چې ټول هغه شعرونه چې دسراج الاخبار په پاڼو کې نشر شوی راټول کړم ولی بیاهم که چیرې له کومې ګڼې څخه سهوا کوم شعر پاتې شوئ وي یاکومه شماره ســـراج الاخبارزما لاس ته نه وي راغلئ اوپه هغه کې کومه ټوټه شـــعرپاته شـــوئ وي زه خپل معذرت تاســـوته وړاندې کوم، بله کوم ټکی چې د یادونې وړده هغه داچې شـــعرونه په کوم رسم الخط لیکل شوي ، ماپه هماغه بڼه دې کتاب کې راوړي، اوښایي ځینې لوستونکي دلوستلوسره مشکل ولري . بیاهم که په کتاب کې کومه تایپي اشباه شوي وي .هیله ده چې محترم لوستونکي اوډېرمحترم استادان ماوبښي.

په درناوی

پوهنیارمحمدشاپوراحمدزی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دو همه برخه

دسراج الاخبارخخه راټول شوي شعرونه

دريم کال شلمه شماره ۱۲۹۳ هـ ش کال شعبان المعظم ۱۳۳۲ صفحه ۷-۶

دا څـه عـجـب دوران دی چـې راغـلـی پـرافـغـان دی
رنـګـا رنـګـه تـرقـي ده څـه عجـب محبوب عنوان دی
وقـت دعـلـم اوهـنـر دی بـې قـیـمـت رایـګـان دی
قسـمـاقسـم مـعـارف دی نـوردعـلـم درخشـان دی
دهـرعـلـم مـدارس دی هم تحصـيل پـه ډېراسـان دی
دالـه کـومـه سـویـه موږکې چـې ظـاهـر اونـمـایان دی
پـخـوانـه وو اوس پـیـداشـو مـګـر فضـل دسـبـحان دی
داخـوعصـر دسـراج دی چې افغـان ټول پـه روشـان دی
عـجـب عصـر دی جـانـانـه چې ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
هـرسـړی اختـه پـه عـلـم کـه دهـقـان اوکـه چـوپـان دی
صـنـایـع اوبـدایـع دي وقـت دعـلـم اودعـرفـان دی
پښـتـانـه کـیږدی نشـین وو مردهغـه چې نوم يې خـان دی
اوس هـمـه سـوبـاخـبـره چـه دعـمـر قـیـمـت ګـران دی
لـه عـالـمـه بـاخـبـر شـوه چـه خـورا لـو ی داجـهـان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورعالم هم خورا ډېر دی نه تنها عالم افغان دی

ته سراج اخبارته ګوره چې دملک په تن کې جان دی

څونه نفعې دي ظاهرې چې بې ژبې دي ګويان دی

بې خبريې باخبر کړه له عالمه چې څه ان دی

هرسړی عبرت په اخلي چې زه څوک يم څه مې شان دی

دين دنيا دواړه په کې دي ګهرباره درافشان دی

په ايشيا کې مثال نشته رشک اوردانګلستان دی

تې مديرصاحب ته ګوره محمد بيګ طرزي افغان دی

شه مدير باتدبيردی دهرعلم ګويا کسان دی

څه حاجت دی وبيان ته چې اخباربه نمايان دی

دالومړی اخباردی وروره چې افغان ټول په روشان دی

تولی رانيسی په خپله چې قيمت يې ډېرارزان دی

په تش ديديې قانع نشي ځان په پوه کې خوراګران دی

بيحاصل يې ګمان مکړی قدرمند پرقدرد ان دی

اوس بيا نورعلی نورشو په پښتو چې دي ګويان دی

جانه څه عجب دوران دی چې راغلی پرافغان دی

خپله ژبه موچاپيږي عنايت دپاک سبحان دی

شه شيرينه پښتو واوره چه مضمون په ډېراسان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم خپل ژبه مې خپله شعرګران اوکه اسان دی
زه شاعر نه یم دلبره خاص مطلب زمابیان دی
زه عاشق دخپل وطن یم بلې حب ددې ایمان دی
په خپل ملک خورانازیږم نارې کړم څومې توان دی
زه صالح غلام دشه یم پرما دېردده احسان دی
تربیت مې تول له ده دی څه چې زما نوشت وخوان دی
زی نصرت غواړم له خدایه څوطاقت اوڅومې توان دی
دېرامید لرم ودې ته څه مو زوړ اوکه موځوان دی
شه په صدق دوعا وکئ وپادشه ته څو په توان دی
ښه پادشاه دی خدای دی ښه کړي پرموږ تولو مهربان دی
علم دوست هنرپروردی بی له شکه قدردان دی
مراتب دې خدای کې لوړې ترابده څواسمان دی
پردښمن دی غلبه وی څوزمین واوزمان دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شما ره ۲۲ اسد ۱۲۹۳ رمضان المبارک ۱۳۳۲ ۲۵ جولای

اخبارهرملت ته جانه ضروري ده واوره مانه
دملت منافع غواړي پرغمو دملت ژاړي
احتیاج دخپل ملت رفعه وی په لږ لګ مدت
معارف کي صنایع کي په ثروت کي بدایع کي
په ادب کي سیاست کي فلاحت کي تجارت کي
دېرمعقول بحثونه کاندي دملت د مخ دوراندي
ورکوي دوی ته ترغیب دعلومو دا ادیب
دا اغیار روخیانت دی ښکاره کي پرملت
فریبونه یې ښکاره کي عالم کي ننداره کي
په مقصد یي ملت پوه شي داتمام امورپه پوه شي
په تعلیم اوتجارت کي زراعت وفلاحت کي
په ادب اواقتصاد کي اخبارات یې ښه ازاد دي
کوته داچي داخبار منافع دي بې شمار
درشي اخبار اخلاق اتحاد اواتفاق
ای زما پشتنه وروره ای دمادستركو توره
هغه علم چي خرخیږي هرسړی ورته رسیږي
هغه دی دغه اخبار رانوکي کره تلوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دنـيـا كـې شـــاوخـوا هــرمـلـــت ګــوره جــدا

پـــه زوريـــې اخــبــارات دی پــه لـكـويـې مـطـبـوعـات دي

زمـوږ پــه مـلـكـې يـواخـبـاردی درافشـــــان اوګـــهــــربـــاردی

پـه صـــورت كې هم يـكـتـادی مـعـنـاء هـم دی پـهـمـتـادی

خــدايـــه دي لـــري ژونـــدی چـې مـلـت ســـي پـه ژونـد ی

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳ هـ ق ۲۸ عقرب ۱۲۹۳

۲ نوامبر.

رنګا رنګ انقلابات دي   قسما قسم اختلافات دي

هرملت وهردولت   اخلي نفع دفرصت

چه فرصت پیداکي یاره   انتقام اخلی بې واره

تیردروکالوته نظرکه   په احوال یې ځان خبرکه

چې فرصت مندوکفارو   څی ونکړوپه موږخوارو

بیاپه موږمسلمانانو   څه ونکړوکافرانو

زړه موخوړ په مراکووو   چې وروم ته بسه بازووو

پرمصریانو موژړ له   دزړه وینه موخوړله

چې ناله ایطالویانو   یورش یووړپرطربلیسیانو

زړه توکړتوکړپه دی وو   رشکي رشکي سری پرې وو

چه داځه وشو ناګه   فضل ته وکي الله

یووارړغ شو چې روسیانو   چپاویووړ پرایرانیانو

په زړوعالم یې مړکي   په ظلمت یې ملک ککړکي

په سوو سری یې مری کړی   مخ په توریزې یې پرې کړې

پرزخمی زړومالګی پاش شوې   پرې موغوشې لکه اش شوې

په ګرداب کې دحیرت   توله ډوب سوپه حسرت

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یاربه څه احوال شو   چه علاج یې ډېر محال شو

موږ په دې ناورین اخته وو   فکرزن جګرسوخته وو
چې داخه وسورحمانه   ته قادریې ای سبحانه

طراباس موبالکل هیر سو   چه دا خرس روسی راتیرسو

مراکو اومصر دواړه   غم یې مه خوره داوژاړه

چه وموږ ته رانږدې شو   دحیا طناب یې پرې شو

موږپه دې غمواخته وو   فکر زن اودل سوخته وو

چه داخه بلا شوه پیښه   الامان ددې له نیشه

بیا ناری سوی چه بلغار   سوه راپورته دبل غار

پرتوکانو یې حمله کړه   شي په خپل ځانو اخته کړه

صربیانو یونانیانو   همه یورش یوړ پوترکانو

څودولته سره یوشو   ډېرترکان په میان کې لوشو

الحاصل چې په اضرار   رسولی بیشمار

لاهنوز متوجه دی   په مطلب متنبه دی

خپل ته دای محکموینه   چې اسلام ونړوینه

وتخریب ته داسلام   توجه لري مدام

خپله لوګوله یې بولی   یوله بله سره بولی

ای افغان دواړه لاس   پورته که شه په اخلاص
وخپل رب ته دې زاری که   بیا زاری په عاجزی که

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چـه ای خـدایـه تـه قـهـاریـې کـه رحمـان یې بیـا جبـاریـې

کـفـاردیـقـرتـرحـده تـیـرکـه شــپـه و ورځ یې موږ بری کـه

تی پـه خپـل میـان کې اختـه کې عـداوت پـه شـــه پختـه کې

چـه یې موږشـــو بـالکـل هیر پـه خپـل ځـان اختـه وی ډېر

مــوږددې ګــوروســـیـلـونـه دوی هـمـیـش کـوی جـنـګونـه

او ومــوږتــه تـوفـیـق راکـې شـــه اخلاق تـه را اعطـا کې

چه طاعت دی په رښـتیا کړو عــبــادت دی بــی ریــا کــړو

پـه خپـل میـان کې متفق شـــو یوپربـل ســـره مشـــفق شـــو

تــه هـمـت وغـیـرت راکـې تــه قـوت ونصــــرت راکـې

تـه موشـــه کې کـه معیوب یو بـری راکې کـه مغلوب شـــو

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره خلورم کال محرم ۱۳۳۳ ۲۸ عقرب ۱۲۹۳ صفحه ۷

۲. نوامبر

تقریظ

داخبـاررنګین ګلزاردی اخبـارنـه دی چې هزاریـی زه یم ولـی ګلزارنــه دی

علم زده کړه ګوره جهل په کارنه دی که دپلاردی چې جاهل دی په لارنه دی

کــه بی علمــه خبردارډی بی خبردی که هوښــیار دزمانی دی هوښــیارنه دی

که څوک سود غواړي دعلم سوداښه په ګرمی ده دی بـازاربل بـازارنـه دی ده

که ســود ا کړی دوکاندارده علم ګوره بـاانصـــافـه ترده بـل دوکـانـدارنـه دی

خوارهغه شــي چه دعلم نه غافل شــي چـه دعلم دولـت مومی بیـا خوارنـه دی

کافران ګوره په علم جهانګیرشــول مــاوتــالــره دانــنــګ وداعــارنــه دی

مړه ویده دواړه یو رنګ وی په غفلت کــــــــــــــــــــې مړیـه بولـه هرســـړی چې بیـدارنـه دی

له غفلت پورته خونخواره بلانشـــته کــه زمـری څـوک خـونـخـواربـولـی خـــــونــــــخــــــوارنــــــه دی

موافق دزمـانی ســـره رفتـار کړه مخـالف دزمـانی شــــه رفتـارنـه دی

زمـانـه وی کلـه ګرمـه کلـه ســـرده تـل ترتلـه پـه چمن کي بهـارنـه دی

که فلک دغیرپه کام شـه غمګین مشـه پـه دی ژرنـده همیشـــه دچـاوارنـه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې نه اورې دترکوله وصـــاله   څو چېچلې يې دزلفو پـه مـارنـه دی

مســـتغني زه دمين په خپل ګفتار کړم   ســـتاپه شـــان ګفتاردهيڅ چاګفتارنه دی

مســـتغني يم زمـا نوم عبـدالعلي دی   زه پښــتون يم په بل قوم مې څه کارنه دی

فارســي شـعرمې مشـهوردی په جهان   پـه پښـــتو ژبـه مې شـــعرشـــعارنـه دی
کــــــــــــــــــــــــــــــــــــــې

دعبدالعلي مستغني په ژبه

دغلام حيدرتقريظ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال اتمه شماره ۴ مخ صفر ۱۳۳۳ قوس۲۷ ۱۲۹۳ دسمبر ۱۹

په کابل کې چې اســـتیژی بار به وړی دصـــندلی   که له لوژی کیژی غم به خوری دصندلی

که دی څه هم دستارنه وی اوپه پښودې پیزارنه وی   خورا شـــــه اولوی تلتــک بــه رغوی دصـــــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــــی

که دڅه خونه کوچنی وی لویشت په لویشت داکمکی وی   لس پــه لس کې لوینغری پــه جوړوی دصـــــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــــی

لــه اولــه بــه دقــوس تــراخــره دحــمــل   پنځـه میاشــــتی پـه کـامـل تعظیم کوی دصـــــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــــی

شـــکوه مکوه افغـان صـــنـدلی عظیم نعمـت دی   څه شــــه خوند که تودې شـــپی اومرکې دصـــــــــــــنـــــــــــدلـــــــــــــی

دمولوي صالح محمدشعر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفحه ۷

ته کره دځمکي ګوره نظروکه زما وروره
څه عجيبي اوازی دی رنګا رنګ نن داری دی
عالم تولـه دی پـه شـورکي مرد وزن پـه شـورما شـورکي
دبعضومخ ترقي تـه دبعضو داوپستی تـه
ځینی نورملکونه نیسی ځینی خپل ساتلای نشي
بعضو نوی تهدای کشیشو بعضو خپل رهنمای پریښو
ځینی والوته هواته ځینی شوه پرځمکه پاته
یوعجب رنګه احوال دی شورماشوراوقال مقال دی
دنیاده پرشور راغلی توریدلی قهریدلی
لوی دول چي پردنیا دی پـه یـورپ کـه پـه ایشیادی
تول پـه جنګ سره اخته دی پـه سرووینواغشته دي
بردنیا ترخپل سرتیردي خان ومان یي باالکل هیردی
پـه یورپ کي زلزلـه ده سپینه ورځ پـه توره شپه ده
دجرمن پرغلبه ده زمکه سره ددوی پرشپه ده
بل دی هرچیری اورونه دتوپوکیږی وارونه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هوادی جهازونه په اوبوکي ابگوتونه

هم په ځمکه دی ریلونه په دشتوکي موترونه

دتوپوتوردربهاردی دسروکریچوشرپهادردی

دټوپکوټکه هاردی دمردکو شرکه هاردی

هم دپاسه بمان اوری هم کشتی بلا دی نوری

لوی عظیم مهلک توپونه دپرمدهشه اوازونه

پردشمن کوی وارونه ورانوی هریورشهرونه

په لکو عالم قتلیږی په لکوهم اسیریږی

دقرنولوی دولتونه دعمروسلطنتونه

په یوه ان کي شي بریاد ددشمن په زړه سی ښاد

شه برباد قوم په خراب شي پوش عظیم لوی اضطراب شي

یوسه بل راشیه سی خپورپل ایستاده

دبلجیم وحال ته گوره له دی حال دی خدای ژغوره

په یو ه ان سوبرباد دجرمن زړه سوپه شاد

یوعجیب رنگه احوال دی یوغریب منقلب حال دی

جرمن دی خدای گمارلی روس انگریز ته یي شکارلی

روسیان ژاړی زار زاری کي جرمن خاندی خوشحالی کي

انگریزان په ویراخته دی دیرمغموم خوراخپه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فرانس کې ولوله ده دجرمن پرغلبه ده

الواصل چې يواحوال دی چې تعبيريې ډېرمحال دی

خوشحال دی مسلمانان خصوصا بيا افغانان

څه عجيب يوشه فرصت دی خدای راکړی غنميت دی

همت کوره دترکانو دروميانو عثمانيانو

بيدارمغزکاملان دی باغيرت عاقلان دی

دسلطان همت ته کوره مردانه غيرت په کوره

دهمت توره يې کښکلی دغيرت په لاس نيولی

افرين دی پرهمت وی صدتحسين دی يوغيرت وی

چه فرصت په پيدا و روان شوپه رښتيا

غرمی وکه وررهی سو مقابل هم درروسی شو

ځينی ونيوی قفقاز په مطلب سوسرفراز

هم پرمصری حمله وکړه هم په سيوېزيې چپه وړی

بلې بلې شه فرصت دی خدای راکړی غنيمت دی

عطا شوی دی له پاسه مفت يې مه باسی له لاسه

ای زمابرادارانو! ای جمله مسلمانانو!

شه فرصت دی خدای راکړی شه نعمت يه عطا کړی

چه کفارسره اخته دی په سروينو اغشته دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکری وکې چې سی زیاد کافران سی تول برباد

همیشه بنه فرصت نه وی تل بری پرغلیم نه وی

کاهی کاهی سی پیدا مدام نه وی پردینا

تیرکلونه که منظر په احوال که ځان خبر

چه پرمونږ باندې څه حال وو پرېشان زمونږ احوال وو

دکفاروغرغړی وی شپه و ورځ په مونږ نغری وی

ترخوله تیری بی کولی لافی شافی بی وهلی

وحرم ته یی نسبت دوی کاووپه جمعیت

خدای اخته کړه اوس په خپله سره وژنی یوله بله

دادخدای مهربانی ده دخالق نګهبانی ده

چه یې مونږ کړو ځینی خلاص شکری وکې په اخلاص

بلی بلې مهربان دی دمظلومونګهبان دی

له ظالم انتقام اخلی دی همیش مدام

ای باری پروردګاره ای قادره ای غفاره

خوار افغان تاته زاری که بیا زاری په عاجزی که

مونږنګاه کې له افاتو له جملوانقلاباتو

په سایه کې موودده شا زمونږ امیرحبیب الله

اسوده لری ای خدایه ای هادی اورهنمایه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولوي صالح محمد

زړه ځـمـاډک لــه مـیـنــی دوطــن خپل وطن مـاتـه غزيزدی ترخپل تن

هريوګـل می دوطن پــه مـاډېرګران دی ترکشـــميره ترپـاريســـه ترلنـدن

شـــيرين ځان مى په شـــيرين وطن فدادی زه خودارنګـه فرهـاديمـه کوهکن

ګـلســـتـان مـى دوطـن لادرکـنـاروی خـارســـتان دی دوطن راتـه ګلشـــن

دوطن پــه حمـايـت کې ځـان مبـاح دی پـه دامينی کې لازم دی ســـربـاختن

دچاپه ســرکې چه ســودا دوطن نه وی ســـردده دی مســـتحق دی بريـدن

چـاپـه زړه کې چـه جنون دوطن نـه وی دهغـه زړه ه دی خـدای هميش لری غـــــمـــــجـــــن

ســـاکنان دخپل وطن چې څوک غيربولی هغـه غـداردزمـانی دی هم دشـــمن

کـه ډېردی پــه جـهـان کې عـزتـونـه ډيرعزت دی پـه خـدمـت کې دوطن

دملت ودېن ســـراج اعليحضـــرت دی په جهان کې لکه نمردی دی روشـــن

هســـی شـــان ترقي شـــوی دده په عهدکې چې پـه کـاروی دوی دپـاره څوزامن

مـدرســـی اومکتبونـه اوس جـاری دی دهـرعـلـم دهـرکســـب دهـرفـن

شـــه توپونه اوس جوړيږی په کابل کې اســـتغنـاموشـــوه لـه ګروپ دجرمن

هم اخبـارموشـــايع کيږی پـه وطن کې ډېرمرغوب لکه محبوب شـــه مزين

يومـديريـي چې جـامـع دکمـالات دی خدای دی دی ســالم ســاتی له هرحزن

واقعات موچشـــم ديد شـــوه دهرشـــهر کـه پيکن دی کـه لندن دی کـه برلين

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخردعــا دافغــان داده ای صـــــاحبــه چه اسلام صـاحب دجاه کړی ذولمنین

غلام محی الدین افغان

۲۳ شماره تاریخ ۱۵رمضان ۱۳۳۳ هـ ش ۵ اسد ۱۲۹۳ ۲۸ جولای
خلورم کال ۲۳ شماره

روژه

روژه مـــیـــاده بـــخـــتــوره ځــان خــبــرکــه ســـــنــوره
دروژی فضــــــایــل دېــردی لــه حســــاب تــرحــدتــیــردی
خـــوراډېـــرپـــه ثـــوابـــونـــه دی پـــه ډک تـــول کـــتـــابـــونـــه
روژه خــدای ده خــاص کــړی وخپـل ځــان تــه منســـوب کړی
داحـدیـث شـــریف قـدســـی دی پـداشــــــان ,الصـــــوم لـــی, دی
د,انـــا اجـــزی, بـــه گـــوره دی ددې پـــه شـــان کې وروره
خـــدای ویـــلـــی پـــه قـــران پـه شـــه طوراوپـه شـــه شـــان
چـــه شـــــهــــررمضــــــان ,انـــزل فـــیـــه الـــقـــران,
خورانیکـه میاشـــتــه ده جـانــه ځــان پرپوه کــه پرمــا گرانــه
رحــمــانـــی انـــوارلـــه پـــاس رالـــیـــژی ســـم لـــه لاس
هــم دهــرچــارزق دېــریــږی نــعــمــتــونــه پــریــوانــیــږی
روژه دری قســـمــه ده جـانــه ځــان کــه پوه واوره لــه مــانــه
درجـــه چـــه پـــه ادنـــاده ځــان خــبــر کــه هــغــه داده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه خــوړل اونــه چښــــل دی اودبــطــن وفــرج ســـــاتــل دی

داروژه ده دعـــــوامـــو مــطــلــق مســـــلــمـــانـــانـــو

دنـــيــــکــــانــــو روژه داده چــه مــقــبــولــه د مـــولاده

بــايــد تول اعضـــــا نګـاه کړی لــه ګــنـاهــه يــې پــنــاه کــړی

تــه پــه پښـــــونــه پــه لاســـو نـــه پـــه نـــو روانـــدامـــو

پـــرګـــتـــه وکـــې اقـــدام خــپـل ځــان وســـــاتــی مـدام

اواعـــلــــی درجـــه داده چــه تــرتــولــوشــــه اعــلــی ده

چې زړه پـاک لـه مـاســواکړی وابســـتــه يــې پــه مـولا کـړی

دا روژه ده دخـــاصــــانــو دبـــاری د مـــقـــبـــولانــــو

چــه روژه يــې وی ګـنـاه کــی فــايــده نــه کــی ځــان تــبـاه کـی

روژه تــی چــه ګـنـه کــاروی پـــه مـثـال ددي بـيـمـاروی

چــه پـرهـيـز کـي مـيـوه خـوری اوپــه لـوی لاس زهـروخـوری

صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم کال دوهمه شمار ه ۷ ـ ۸ مخ ذیقعد ه ۱۳۳۳ هـ ق .۲ سنبله ۱۲۹۴ هـ ش ۱۲ سپتمبر

پښتو ژبه ده شرینه هم فصیحه هم متینه

قواعد یې خوراښه دی فوائد یې هم لږ نه دی

داوسیعه ده خورا ترتولو ژبو ددنیا

که تاریخ ته نظروکې پراثاریې ګذروکې

دابه شي درته ګویان چه ای لاله ای ځما جان

زه خوراقدیمه یمه په کوښښ به سمه شمه

شعراراپکښي ډېردی ترحساب وترشما رتیردی

اثرونه دی جوړ شوی ادبیانو دی لیکلی

که بیان کمه نومونه په کارکیږی دفترونه

تنها یوخوشحال خان ګوره تی دیوان چنور که ای وروره

څه الفاظی مستعمل کړه مشکلات یې تمام حل کړه

طبیعیت یې لور روان دی چه بیدل دی دافغان دی

نزاکت کش څه بیان دی چه شوکت ده ته پیشاندی

چه بیان دخط وخال کي صایب پاته حکیم لال دی

صنایعوکې سلمان دی بدایعو کې طوفان دی

که دهجری پرلارسپورشي قاانی به ورته چنورشي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنهانه قدیم خیال دی چه دی یغرق په خطوخال دی

جداطرزلوی جدید هم اعلی دی هم مفید

تعلیمونه درکوی دی له هرشي دی خبروی دی

دصحت دحفظ دپاره قواعد کي درشکاره

داولاد په تربیت کي خورادپرتاکید شدت کي

هم په شکاردی پوهوی دی هم شه کارد رزده کوی دی

په تاریخ کي فکردی کړی دعلوموذکردی کړی

جیوکریفی کي دغږیږی په هررود کي دی ګډیږی

چه فارسي اشعارد ده دی هغه هم بی خونده نه دی

پشتو غوندی هرسونه دی بیاهم دوی بدنه دی شه دی

تخلص خپل دی ایژدی په پارسی قول کي روهی

په پښتو کي چي مقال کړی تخلص خپل دی خوشحال کړی

عرض داچي خوشحال خان دی خوراشیرین بیان

هم دده له شه کتاب مامعلوم کړمستطاب

په پشته یوزرووشل یوبل هم باید شمیرل

تولد سو خوشحال خان چه خوشحال یي کړجهان

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه شماره ۸ مخ پنځم کال ۱۸ میزان ۱۲۹۴ هـ ش ۱۱ اکتوبر ۱۹۱۶ ذی الحجته ۱۳۳۳

قصیده

امید مکړه چې همیش به یې خوشحال　پــه دنیـاکې دی هرشـــي لره زوال

هیچ شـــي لره ثبات اوقرارنشـــته　دی ثبـات دمحمـدشـانو دیرمحـال

پادشــاهان دګذشــته زمانی څه شــو　چه دوی ووصـــاحب دجاه اودمنال

خبردار له ســـکندره کل جهان دی　چه دی لاړ شـــوله دنیا نه بی مجال

لاشـي مړشـي چه اجل وده ته راغی　نه په کارېي پادشــاهی شــوه نه اقبال

دبــابـل اودنـیـنـوی ســــلطـنـتـونـه　داسـي تیرشـو لکه تیر شـي دچاخیال

دبرمکو کروفرپه داشـــان تیرشـــه　لکه تیرشـــي په خوبنـــی اندک حال

وروره ته که شي فصیح لکه سبحان　اوکه یې لکه یوسـف صـاحب جمال

اوکه فرد فریدون تاته حاصـل شـي　اوجمشـید غوندی دجام شـي مالامال

او که عقل دلقمان جمله ســـتاشـــي　معمرلکه چه نوح شـــي ته په کال

اوبه ونه که درازلکه چه عوج شـــي　اورســـتم غوندی که ته یې قوی بال

او په عدل کې که ته لکه عمرشـــي　کـه پـه حیـاکې شـــي عثمـان خوش خصـــــــــــــــــال

اوکه ته په قرائت کې اپ کعب شـي　ابوذرغونـدی کـه یې صـــادق مقـال

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شـــجاعت کې کـه خـالدزوی اوپـه خط کـې علـی زوی دهلال دولـــــــيــــــــدشـــــــي

الغرض چه مکمل به هرفرصـــت نـه دسـیال وی پـه دنیاکې نـه مثال شـــــــــــــــــــي

چـه داعی داجل تـاوتـه نـازل شـــي تـه بـه وکړی لـه دنیـا نـه ارتحـال

ای افغان ناصـــح مشـــه ونورچاته مګرته که شـــي کاربند په خپل مقال

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شماره پنځم کال میزان ۱۲۹۳

زمـا زړه دوینـو ډک   دی بیـقـرار   نن ســـتم دکـافرانو شــو بســیـار

درســول درویه فضـــل وکړی رب   پــه امـت دخپـل حبیـب بزرگوار

ســتمونـه دکفـاروچـه حســـاب کړم   دوی تیرشـــوی بیلـه حدولـه شـــمـار

دوی په زړه کې رحم نشـته په اسـلام   جوړیې دپرلکـه جوړپــه اهـل نـار

طـاقت نـه لرم چـه لږ بیـان یې وکړم   ددې جفـا لــه ســـتمونوځــه اخبـار

ترســـــایـانوکـافرانووقصـــــد کړی   چـه دمســـلم دپـاتـه نشـــي یو دیدار

شـــي اخراج مســـلمانان ټول له یوریا   حلقـه تنګـه دپـه دوی شـــي دپرکـار

ورو ورو دپه اشـیا کې هم مفقود شـي   مګرخوک چه دصـلیب شـي پرسـتار

دصـــلیب بیرق دپاس په مکه شـــي   یو دوشـــي په مدینی تاخت وتاتار

مسلمانان چه نوی بیاپه نصـاری شي   پــه رضـــا یـاپـه جفـاواړه کفـار

نن یونان باغی له حکم دسلطان شـه   صـبا ورځ سـرو په شـوه خودمختار

انګریزووچـه خیرخواه یودبلوچو   پـه داچل یې کړقبضـــــه ددوی دیـار

دقـلات خـان اوس بـنـدی دی پـه لاهـــــــــورکـــــــــې   ځکه دانګریزبلوچستان شه باج ګذار

مراکوکې چه د ورونو سـره جنګ وو   اوس فرانس پــه کې عزیز دی بی پـــــــــــیـــــــــکـــــــــار

پــه ایران کـې هـم دغســـی حـال بنـــــــکـــــــاریــــــــږی   چه ټول شـــوی کرکان دی په مردار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فريب يې مسخرالجير پاکړه هم تابع داسې سلطان دزنګبار

دانګريزدېرفريب په داويناکي چه خيرخواه يود ادم دټول تبار

هيڅ مطلب نورنلرو په زړه کي تميزتاسوحواموروه ادم پلار

اعانت لره راغلی يوله لری دخوارانو کړومدد برادروار

غرض داوی ځان نمايان کړی په ښه شان دوی خوظالمان لکه ليوان دی دېر مکار

شرمښان چي يوځل پريوزی په رمه کي لحاظ خونه کړی دکباراودصغار

فلسطين چه په قبضه کي داسلام دی په اسلامبول کي داسلام وی برقرار

په مسيح زما قسم چي دوی خواهان دی چه علاج غوندی مبزکاندی په دار

دانجواوصليبی جنګونه که نه وو په منبزباندې له يورپ دتارتار

دسلطان صلاح الدين په زمانه کي تول يورپ چه يورشلم کره حصار

له کفارواکثرمړه شو په ميدان کي نورشووخلاص په هرهمت اوپه فرار

سه قصوروه داکلام په باب ليکلی چه روضه دامام کړه کوله بار

بيا جنګ و ه دطرابليس په افريقه کي چه مسلمان شوشهيدان هزارهزار

نه سپين ږيری يې دسلوکالوپرېښود نه په غيژکي دمورطفل شيرخوار

چه عمل زموږ بدل شوحال موبل شو لکه وی وعيد لره لوری دقهار

دېرکلی يې خالی کړه له سرونه عمارات خالی وشوه بيا په نار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســـتمونـه داتلی ســــه عجب نـه دی   چـه لږ حـال دانګریزانو کړم اظهـار

پـه ظـاهرکي انګریزان مهذب تردی   پــه بــاطن کــه دوی بـدتردنورکفـار

اول داچي اوس سالارددوی کنجزوی   چه يې مرمهدی ســـورکړی ووپه دار

هغه پوپ چي دمســـيح قايم مقام دی   مذهبی ددوی ســــرداردی هم يې پلار

چــه دکـړی ووبـيـان اطــالـيـه تــه   چه اســـلام دی دېراشـــد اغزی دلار

دېرثواب دی چه خارلری شــــي له   هم پلاری که دی نه وی نور ار زار لاری

اتلی داســــي اســـتبعال داســـلام کړی   لـکــه شـــــي درووابـنــه دمـرغـزار

قلم بنـدبـه يي زرمــه بخره نکړی   که ته جوړکړی قلمون تول اشــــجار

دعــادافــغــان داده ای خــالـقـه   چه تل وی تول دشـــمن ذليل همخوار

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسمه شماره ۳ ــ ۴ مخ ربیع الاول ۱۳۳۴ هـ ق ۱۶ جدی ۱۲۹۴ هـ ش

۷جنوري ۱۹۱۶ پنځم کال

په عالم کې څه غوغا ده نوپوهیږم چه دروغ ده که رښتیا ده نه پوهیږم

نن دکفروداسلام سره حملي دی غلبه ده که غزاده نه پوهیږم

چه اسلام لره به غم وی که ساده ده داژړاده که خندا ده نه پوهیږم

جنګ دکفروداسلام که قیامت دی اخرت دی که دنیاده نه پوهیږم

خدایه دادیورپ جنګ دی که محشردی نه پوهیږم څه بلا ده نه پوهیږم

دیورپ دخلقو جنګ که رستختیزدی که دکل عالم فناده نه پوهیږم

رڼا ورځ یې زما په سترګو توره شپه کړه توره شپه ده که رڼا ده نه پوهیږم

عاقلان دی زماني دی لیونی کړه داجنون دی که سودا ده نه پوهیږم

مستغني کاندی وینا په هرژبه چه دده څه مدعاده نه نه پوهیږم

عبدالعلي مستغني

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶ شماره پنځم کال ۳ مخ جماد الثانی ۱۳۳۴ هـ ق ۲۹ حمل ۱۲۹۵ ۱۸ اپریل ۱۹۱۶

اطاعت داول الامر فرض عين دی — بلي بلي ثابت شوی په قران

اروېدلی به دی وی چه خلق وايي — رعايادتول پسونه شه شبان

هغه پسه چه اطاعت دشبان نه کي — خودبه يي وخوری دی ليوان اوشرمښان

پسه دځان په شروخيركله پوهيږی — له رمه ووزی لقمه سی دگرگان

چه جداجدا سی دوی خپل شپانه پرېږدی — ليوه خپل مطلب حاصل کي په داان

چه ليوه په رمه گډ سی حال يي داوي — په سروونو تول لړلی پري لمان

جدا مه شه جدايي توره بلاده — همدغه له خدايه غواړي دښمنان

ددښمن همدامطلب دی مثال واوره — ليوه څه غواړي له خدايه بادوباران

جدامه سی له رمی شپانه قبول کي — اوکه نه وی بيابه وکي دېرارمان

په رکاب کي په سرورکي شه تابع سی — شکری وکي زموږ شبان دی مهربان

دهرشپه تعظيم لازم پرهرميږی — اوکه نه کي خود به وکي دېرنقصان

باری خدايه ته توفيق راکي وموږته — چه دخپل پادشاتابع شوپه ښه شان

شه توفيق داطاعت وموږ ته راکی — چه دی خپل امير تابع سو په قران

څونه لوی نعمت درب دی پرموږسوی — چه پادشاه مومسلمان دی هم افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه لویه مهربانی دخدای ده جانه چه خپل قوم دی زمونږ شبان
خدایه ورکه جدایي اودوم رنگی کي توله یو کاندی جمله مسلمانان

مولوي صالح محمد

۱۹ شماره ۵ مخ شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۱۳ جوزا ۱۲۹۵ پنځم کال

درحمان بابا په شعر مخمس

دډیر عمر تمناکوی ترکومه دځوانی چمن په زړتیاکوی ترکومه
همیشه به خوب خنداکوی ترکومه اعتماد به په دنیا کوی ترکومه
دارفتاربه پس شاکوی ترکومه

ځوبه گرزی په دنیا پسی زهیره ځوترځونه یې په غمکي یی دلگیره
ای دخپل نفس وهوا په دام اسیره ځوبه پټ له مرگه گرزی سپینه ږیره
په روشانه ورځ په غلا کوی ترکومه ځوترځوتن اسانی پردنیا غواړي
ځوترځوبه له خپل عمر بقا غواړي ستامثال رحمان ویلی دی که غواړي
چه ددهرله یارانو وفا غواړي صیاد ی په دعنقا کوی ترکومه
عمر تول تیرسو په لهو په لعب کي زنده گی موده په رنج اوپه تعب کي
نه هیڅ یو په زړه کي ببیره دخپل رب کي شکرنه کووهریودې په غضب کي
ځوبه خوف اونه رجا کوی ترکومه ته چه دابدی پیری کي په دنیاکي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څه ســـترګو به دریږی په عقباکې شـــیرین عمر د کې تیرپـه دی هوا کې

چه شپه تیره کې په خوب ورځ په خندا کـــــــــــــــــــې تـه بـه داخوب وخنـداکوی ترکومـه

دروغ پرېږده رښـتیا وایه نیکه صـفاته بدخواهی مه کوه نیکخواه اوسـه هرچاته

همدغـه دی نصـــحیت زمـا وتـاتـه راســـه راســـه مخـامخ وایـه ومـاتـه

داغیبـت بـه پس شـــا کوی ترکومـه نه دخدای ه دی شـــا نه دی وطن حق داداکـــــــــــــــــــــــــه

نه به عمر دی له ځانه څوک رضـا که بلکـه هرڅوک جوروی چې دپیـداکـه

ننګ نـاموس دپـه لوی لاس ســـرولی تـــــــرشـــــــــاکـــــــــه دوطـن بــه حق جفـا کـوی تـرکومــه

چه ددېن بناورانیږی باک دی نشـــته په رشـوت ګوتی جوړیږی باک دنشـته

ګنـاهونــه دزیـاتیږی بــاک دنشـــتــه ورځ په ورځ نیکې کمیږی باک دنشـته

تـه بـه د مری نـاروا کوی ترکومـه پرتـاحق دوطن دادی ځـان خبرکـه

شـه یه غواړه اوله بدیه لاس په سـرکه هرســـړی ددې وطن خپـل برادرکـه

دوروری لاس په اخلاص وده ته ورکه راســــه پرېږده تربورتیـاکوی ترکومـه

ته چه غلاو دشـــمنی کوی له وروره ورک ســه ورک ســه ســپی مه رازی تـــــــــرکـــــــــــوره

عمـل نیـک ځـان کـه خلاص لـه دی پـــــــــیــــــــغـــــــــوره دغـه وضـــع ده خوراه بـده هرګوره

تـه بـه دارنګه ســـپیتیا کوی ترکومـه چه قضـــا شـــته حاجت نشـــته وبیان ته

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره ده معلومه و جهان ته   ته چه پند وايي ناصحه ورحمان ته
چپ سه چپ سه نصيحت مه که افغان
ته

شکايت به دقضا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹ شمار شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۳ جون ۱۹۶۱ م ۱۳ جوزا ۱۲۹۵

پنځم کال صفحه ۶-۵

درحمان بابا په شعر مخص

ځوک چي ورک له خپل وطن وی څه به ستمګر چي ګلبدن وی څه به خوب کا
خـــــــوب کـــــــــا

مبتلا چي په شـــیون وی څه به خوب کا هغه ځوک چي به مین وی څه به خوکا

چه فرهاد غوندی کوهکن وی څه به خوب داجهان دی پاته تانه هم له مانه
کــــــــــــــــــــــــا

دقضــــا چاره خونشــــي لـه لقمانـه ځوک کری نشــــي علاج دمرګ دوانـه

هرنفس د ســـری تلـه دی لـه دنیانـه چي يې هرساعت رفتن وی څه به خوب کا

لـه خوشـــي اومســـرت نـه خنداکیږی پـه بیلتون کي خندانـه وی ژړاکیږی

خوب بســـتربانـدې ســـره داشـــناکیږی چي عـاشـــق لـه خپلـه یـاره جداکیږی

که دسـلو شـپو کرمن وی څه به خوب کا چه مفتون شـي ځو اوربل دده په زړه شـي

نـاشـــنـا لـه خواکـه خوبـه لـه لیمـه شـــي عاشـــق نه دی که بی یاره دی ویده شـــي

درقیب لـه جوره خوب دعـاشـــق نشـــي دهغو چي یاردښـــمن وی څه به خوب کا

بی کســـی می هرکزنشـــوه غمګســـاره ازاده لـــکـــه لالـــه یـــم لـــه ګـــلـــزاره

تماشـــي تـه می عـالم راځی بیشـــماره چـاونـه ویـل چـه لـه څـه يې بیقراره

چه په اورکي يې وطن وی څه به خوب کا زه په شـــان دکواکب شـــب زنده داریم

هرګزنـه یم ســـترګی پټی بی قرایم هرســـحر زه لـه ژړا ســـره دوچـاریم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناســـت به یم که داشـــناخپل ډېرافګاریم   ځوک چې داســـې زار غمژن يې څه خوب کـــــــــــــــــــــــــــــا

دچاکارچې شـــکایت ســـی لـه هجران   ممکن نـه وی چـه بیرون شـــي لـه نیرانـه

امیـد مکړه خوب خنـدا شـــوپـاتـه تـانـه   خوب خنـدا پـه بیغمی کیږی افغـانـه

چې يې بـل اتش پـه تن وی څـه بـه خوکـا

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل داهل وکمال په فضیلت کې

بی کمـال دبـاکمـال کلـه همســـردی   هم قیمـت کلـه گوهرســـره حجردی

باکمال ســـړی په مثل دبادشـــادی   پــه ظـاهره کــه مفلس اوقلنـدردی

کــه لبـاس دبی کمــال وی دزربفتو   دائی ځـل دی دحریروهغــه خردی

کــه لبـاس دبـاکمــال وی دکربـاســو   کمـال ده لره خلعت دی هم زیوردی

ځوک چه نه لری کمال واوره افغانه   کــه غنی وی لاخوتـانــه مفلس تردی

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ شماره ۱۵ مخ شوال ۱۳۳۴ هـ ق ۱۰ اسد ۱۲۹۵ هـ ش ۱۱ اکست ۱۹۱۱

پنځم کال

دخوشحال له شعره انتخاب

پښـــتـانـه کـه ادم زاد دی پـه خـویـونـوکـې عـنـاددي

نـه هـمـت لـری نـه عـقـل خوبښ هرګوره پـه فســاد دی

نـه دپـلارپـه ویـل کـارکـا نـه پـه نـغـت داســـتـاددي

چه په دوی کي یوبې شـــه وی دهـــغـــه دســـرجـلاد دی

یودبـل پـه کمی نـاســـت دی ځـکـه تـل پـه بـلا یـاددي

اول زه دانـــوردپســـــه ځـو شـــتـه واړه داهـدا دی

پـه نـفـاق یـي واړه ورک کړل کـه شـــجـاع دی کـه جواردی

نـه قـدرشـــتـه نـه پـدل ډیـرتـرمـوروتـرجـداددی

دالاشـــکرکړه خوشـــحـالـه چـې بـنـده نـه دی ازاد دی

خوشحال ختک

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال څلورمه اوپنځمه صفحه ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م ۸ سنبله ۱۲۹۵

دېرثنا دخپل مولاکړم چې اوطان موخپل دی | که خیبردی که کنړ دی که لغمان موخپل دی
قندهار هرات،مزارهم بدخشـــان موخپل دی | شـــکرشـــکرباغ موخپل باغبان موخپل دی
ګل موخپل بهارموخپل بســـتان موخپل دی | ګل موخپل ســـوســـن موخپل ســـنبل موخپله
ريحـان خپـل نرګس خپـل ســـمن موخپلـه | کشـــت موخپل زمين موخپل ګلشـــن موخپله
ســـروه خپـل بلبـل خپـل چمن موخپلـه | لالـه خپـل ارغوان خپـل دامـان موخپـل دی
سپين موخپل همشـين موخپل جاله موخپل دی | جـال موخپـل کمـال موخپـل حيلـه موخپـل دی
صـــيد موخپل ماهی موخپل ميله موخپل دی | نشـــه موخپل خمارموخپل پياله موخپل دی
بزم موخپل ســـاقی موخپل دوران موخپل دی | پســـته موخپل بادام موخپل روغن موخپل دی
عنـب خپـل انـارخپـل وطن موخپـل دی | طبيب خپل حســـيب خپل دشـــمن موخپل دی
ګليم خپل بـازارموخپل کشـــتن موخپـل دی | زمکـه خپـل رود موخپـل دهقـان موخپـل دی
هرصـيغه دنحومستقبل دی که ماضـی موخپل دی | يوتن که ناراضـــی خيردی زرتنه راضـــی مـــــوخـــــپـــــل دی
هرطرف کـه غردی اوکـه ســـمه ا راضـــی مـــــوخـــــپـــــل دی | شـــاموخپل ګداموخپل قاضـــی موخپل دی
ســـپاه خپل رعيت خپل ديوان موخپل دی | کارموخپل روزګارموخپل محصـــول موخپل دی
غل موخپـل قـاتـل موخپـل مقتول موخپـل دی | ردکـه مســـتقـل دی کـه معزول موخپـل دی
خان دی که ملنګ دی که مقبول موخپل دی | کوتوال خپل پهره دارخپل زندان موخپل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشـي چه تول خپل يوپه اخلاص څه نوکری وكــــــــــــــــــــــــــــــــي
ځوک چې دی نادان وی هغه کس ته رهبری وكــــــــــــــــــــــــــــــــي

هرســـاعت دوعا دخپل پادشـــاه ددليری وکي
پردی نشـــته گرده خپـل يو شـــکری وکي

ملک خپل افســر خپل ســـلطان موخپل دی
درست سره اخباريو ديوانه په ميان کې نشته

بی دجان قربان بل افســانه په ميان کې نشـــته
هيڅ دفرانســيونشـــانه په ميان کې نشـــته

شـــکرشـــکرچې بيگانه په ميان کې نشـــته
مـديرخپـل اخبـارخپـل زبـان موخپـل دی

چـه پـادشـــاه زموږ دی مهربـانـه نظروکـه
دېرعالی يې نيت دی په څه شـــان نظروکه

څـه حـاکم راکړی عزيز جـانـه نظروکـه
عـجـب عصــــــردی افـغـانـه نـظـروکـه

ژبـه خپـل بيـان خپـل قلم موخپـل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال ۵ ــ ۱ مخ ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م
۸ سنبله ۱۲۹۵ هـ ش

دخوشحال ختټک په شعر باندې مخمس کلام مولوي صالح محمد

تل به دارنګه فرصــــت وی که به نه وی پردنیابـه می عزت وی که بـه نـه وی

زمـا بـه دارنګـه حرمـت وی کـه بـه نوی ســـاقی تل به دداســـت وی که به نه وی

لـه جهانـه بـه مهلـت وی کـه بـه نـه وی په میدان دعشق ورګډ سه کوک رباب که

کـه پـه ســـربرابرنـه وی غوږ پـه تـاب کـه پرمجمر دعشـــق یې خپل زړګی کباب که

راســـه پرد میوجـام پـه می نـاب کـه تل به هســـی فراغت وی که به نه وی

که ددید هوا لری بســـه فرصـــت نن دی غمازنشـــته ځای خالی فراغت نن دی

ژرســـه ژرســـه که یې ګوری مهلت نن دی هرهوس چه دصورت کي ساعت نن دی

ګوره کال ته به صـــورت وی که به نه وی دوطن پـه رنج اختـه یم بی ترتیب

نـه رغیږم بـه دوا ای زمـا نصـــیب ای زمـادســـترګوتوره ای حبیبـه

پـه رښـــتیـا ومـاتـه ووایـه طـبـیـبـه چه درنج به می صحت وی که به نه وی

نن خوبیا فرصـــت ومـاتـه راڅرګنـد دی ددیداردوعدی ځنګ عجب خوند دی

پـه هوا می ددیدن زړګی خورســـند دی دوصـــال وعده دی وکړه ستا سوګند دی

پـه داکارکې بـه غفلت وی کـه بـه نـه وی ستادعشـق په اورکې وسوزم ایری شم

کـه بی قـدرلکـه خـاوری دکوڅی شـــم لاس به نه واخلم له تاکه پرله پرې شـــم

کـه پـه تـاپســـی ملنـګ دمصـــلی شـــم شـــاه په تابه می قیمت وی که به نه وی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل عمر بـه زه هغـه ســـــاعت خوښ کم   چـه دغشـــــي دمژګـانو پـه زړه خښ کړم

یـاددې چــه دویــل   چــه تــابــه خوښ کړم   سـپینه خوله کې بی روی یاره درپیشــکش کــــــــــــــــــــــــــــــــــــم

په خوشـــــحال به می منت وی که به نه وی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم مخ شپږم کال محرم ۱۳۳۵ هـ ق ۲۹ اکتوبر ۱۹۱۶ م عقرب ۱۲۹۵

شپږمه شماره

دعبدالرحمن صاحب په شعر باندې مخمس

جاردی شـــم ترنـام راشـــه راشــــه   په هجران کې یم ناکام راشــــه راشــــه

ځما ورد صـبح وشـام راشـه راشـه   ای زمـا دزړه ارام راشـــــه راشـــــه

ســـروقد ګل واندام راشـــه راشــــه   واړه خلق دصـــنم مـدح خوان دی

هم له لاسـی دپرخواران سیندبرباندی   هم له حسن بی رونق تول خوبان دی

هم همه واړ ه خوبان يې مقتديان دی   دهمـه واړوامـام راشـــه راشــــه

بازارخوسوړ شو ستاله حسنه دخوبانو   ولی تـه غزال چشـــم همـه مطلوب دشـــــــاهـــــــانـــــــو

ايمـان وړونکې دشــيخـانو دپيرانو   بی تانشـــته څه حرمت دعاشـــقانو

دعشـــاقو احترام راشـــه راشــــه   مهجور زړه خوله فراقه زياتی چوی

په هغه باندې کول درحم دېربه نه   چه په ســـرغم غمون دپرپراته وی وی

خدا زده بيابه هسی وقت که به نه وی   زه نه پوهيږم له ايام راشـــه راشــــه

په دروغوهســـی ته ولی وينا کړی   دوصـــال وعده هميش ته په فردا کړی

خواه مخواه خندا په ماعاجز شيدا کړی   نن هنګام دی که جفا کړی که وفاکړی

چاره نشـــي له هنګام راشـــه راشــــه   ای محبوب راســـت قامت خم ابرويه

لب شـــکر دندان ګوهر شـــيرين کويه   نـازنيـن مـه جبيـن ســـتم جويـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې رو یه ســـنبل مو یه ملک خو یه   عنبر بو یه لاله فام راشـــه راشـــه

داجهـان کلـه مکـان دانبســـاط دی   بلکـه دی د مســـافرو یوربـاط دی

په هرلورکې غم موجود مفقود نشـاط   مـبـارک ددومـیـنـواخـتـلاط دی دی

تله دی تله دی له جهانه راشــه راشــه   یخ کابل کې می په زړه بله لمبه شــوه

لــه فراق ســـینــه اتش کـده شـــوه   لــه فراق ســـینــه اتش کـده شـــوه

شـپه لاپرپرده رڼا ورځ راباندې شـپه   ماغریب لره قاتل دعشـــو ه شـــوه شـــــــــــــــــــــــوه

دافغـان مـاه تمـام راشـــه راشـــه

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول مخ اتمه شماره شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۲۷ نوامبر ۱۹۱۶ م ۵ قوس ۱۲۹۵

دامیر حبیب الله خان په صفت کې

مینه راشــه په ســروا ړوه ګلګون ســاغر چه ژمی تیر شو اوراغله دجمشید اختر

په ګلســتان کې په راتګ دنوی کال جلوس طــاق دنصــرت ترمری قوس دقزح مــــازدیـــــکــــر

دعنـاد ل دی هغـه هرکلـه راشـــي اومبش چه کری سـامعه محسـوس د داوداشـر

ورکړی داد دفصـــاحـت دبلبـل تقـدیر ګته پوغاش له حیرت چیچلی شکسپیر

چه په ګلشـن کې کسـی سـودقدم ګل دکلارد شـــادیـانی نغـاړی وژغـاوه ه تنـدر

دمینی اور دبلبـل پـه زړه کې ولګیـد ســری لمبی پـه پوری کړی ده لالی مـــجـــمــــر

پـه تروزمی کې بلیږی داســتوری چراغ لکه داغونه دبیلتون دعاشــق په ځیګر

ده ژلی مرغلری ارغری پربانـدې د ګل کړه ایینـــی دی بوتی بیا دګلوتاج په ســــــر

ترهغـه پوری چې وی دادپســرلی راتګ وی دی پرسـردامیر دادخراسـان افسـر

ده شـــهنشـــاه دافغـان داودل ســـالار مری توب دری فخر شـمیری وکمتر

که وه نازېزوپه دی عصــروه مزته شـایي چې امیرنـه مو مـدد غواړي دجرمن قــــــیصــــــر

جارج وراســتوی باج ځکه کال په کال چه وهند خواته دی واستوی خپل لشکر

دتـرقـي هـوا خـواه ده تـمـدن بـانـی دتـجـارت مـددګـاردحـرفـت یـاور

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطنت داسې نه ولیدلی پښتانه په خوب   هم نه درلود په دی شان خراسان افسر

ددرست پادشاهان کې نه دی سال دی نه موخی   کله ستوری وی شکاره مخامخ ده نمر

نه دی درواغ په رښتیا چه ته یې نن کسرا   په عدالت کې ته یې له خلافه سنجر

دی امیر ابن امیرابن امیرابن امیر   په امیران دادنیا نه لری بل همسر

په ازل اسکزی درته وه قدرت ده خدای   داخداداد قبا فخر کا ستاپه بشر

ته سراج ده هغه ملت اودین چه دتا   زاراویلم وجارج دی دنوکرچاکر

نه رسیږی دی چافهم په لوړ تیا ده ده مدح   الوتل چانه سی دلته دتعقل په وزر

په نیت کې که چارحم مجسم وی ته یې   چه غلیم هم نه دی میندلی ستانه ضرر

بی له تیښته نه دی بل څه په قسمت دغلیم   زمری ته دریدی نشي داانتر

منزلت درکړی دی تاته خدای دومره چه دی   وه مراتب لوی تاته دی عمیق ژور

وه فراست ته دی انګلیندکې ارلان حیران   په ذکاوت دی پطربورغ کې وومااشدر

ترهغه پوری چه انسان وی په انبرکه مقیم   ترهغه پوری چه پرځای خپل ټینګ وی غر

ترهغه پوری چه دنیاکې وی ماشام وسهار   ترهغه پوری چه انسان چه انبرکه وی بر

ویدی سترګی مورومښان په دی ضوروسراج   سوری ستانشي کم وه پسانه له سر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

براعظم دایشــــیـاوشـــــي ســــتـامحکوم یوروپ امریکـه وافریقـه دی درکي داور

څــه چــه قــدرمــادرتــه پســــیـنـووویـل که دتاخوشـــي وی زه تردی وه به وایم بـــــــــهـــــــــــتــــــــــر

ای رســوله چزارخاوری دی اکثیرنه ســی چې شــهنشــاه له الطاف په تاوکړه نظر

عبدالرسول محمدزائی

Pukhto.Net پښتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شمار۴ مخ شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۱۱ دسمبر ۱۹۱۶ م ۱۹ قوس ۱۲۹۵

حیات ملي

افغانستان خلق زمری دی په افکاربه شي   خیالات دبدو ورته کړی نګون ساربه شي

افغانستان خلک قانع په خپل دولت وملک دی   صبر په خپلو غروکوی مانع دبل دملک دی

تابع دشاه په فرامین په سل رنګه تل دی   که سپک نظر ورلره وکړی پاس په داربه شي

تاسی دول یوروپی په خپل مابین کي لتاړ   دوه کاله کیږی چه جکړم په دریابوبه کار

له ایشي لری غواړي وچلوی په موزه بار   دین اسلام زموږ قوی ده خورا روزاربه شي

تاسی دول یوروپی په ایران راغلی تمام   فریب موجوړکړ دیئنو چه په کي جوړ کړی مقام

تفریقم واچاوه په دوی کي دنرمی په کلام   خیال دایران موږ لره مکړی په اوساربه شي

ملکم یورپده جنګ جدله په خپل منځ کړی اغاز   ښویوتربله تمام نشي په چاښه کوی ناز

داسي فریب ظاهر دخمن بادین هم دین هم راز   تیکي نه واوری موږ خبریو په حصاربه شي

داخبرولی ښمک لومی دی که ښوک پوه شي پکار   ایرادمه کوی دی ملک نه دیربه ووینی خار

بیا به پښیمانه شي ناری سوری به وکړی په زار   صاحب ددین رسول الله ده په ننګ غاربه شي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږامـت دمحمـد رســـول الله یو افغـان | په دین میتن باندې تړلی یو په ســـرپه ځان
ننګ وناموس وملک ساتنم سوی عین ایمان | که نژدیکیت دبدووکړی په سنګساربه شي
دانصـیحت له زړه ســوی ده چه موږ وکه داشـــــــــــــــکــــــــــــــار | ګنـه حملولره تیـاریوپـه کو مـک دغفـار
خصوص زموږ په ملک چه راشي دبنووپه وقــــــــــــــــــــــار | ددین دښـمن زموږ ظاهریاســتی مرداربه شـــــــــــــــــــــــــــــــــي
عرض بیګی درست حال ونه وایه دافغانانو مـــــــــــــــــــــــــــــرام | په دی بسته دی مسلمان زموږ دولت ونظام
پادشاه چراغ ددین ملت غم زموږ نشته تمام | کافران واوری درته وایم به کوکاربه شـــي

ملامحمد خان عرض بیګی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم کال یولسمه شماره ۵ - ۱ مخ ربیع الاول ۱۳۳۵ هـ ۱۰ جنوري

۱۹۱۷ م .۲ جدی ۱۲۹۵

ذو القافیتین ترجیح بند

مونږ کـه بنـــه تعلیم یـافتـه وی داثـار هم کـامـل وای پـه صـــنعت دکـار وزار

اوس زمونږ بـه وای پــه دنیـاکي اقتـدار هم بـه زمونږ وی ډیرهیبـت پـه ټول کفـار

ټول جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار مگر موږ خویوتراوســـه لاپـه خوب کي دســـــــــــــهــــــــــــــار

دالاشـکرچي اعلیحضـرت دی ډیرهوشیار ورنـه مونږ بـه وولـه پخوانـه ډیر خوار

گل علمونه حاصـــلیږی په دی دهرکي په قـــــــــــــــــــــــــرار کـه تعلیم کړی طـالبـان زمونږ دوطن پـه هـــــــــــردیـــــــــــــار

کـه فـقـه اواصـــول شــــي خـبـردار بیـابـه خبرنـه وی دعربو پـه اشــعـار

که چیری زده کړی په منطق کي څه گفتار دی بـه فقـه گوری پـه نظر داســتحقـار

که دی حاصل کړی په حساب کي اختصار بیـا بـه نورعلمونـه دی گونـدی بیکـار

نه خبر له مساحت اواقلید سـروی زمایار نه خبر له طبعیات نه واقف وی له اخبار

ارســـطو منطق پســـی گرزیدی بســـیار دبیـکـن مـنـطـق تـاتـنـبـدی پـه تـلـوار

علوم که مغربی که مشـرقی دی رائج کار کفـارچـه پري خبردی نکوی زان عـار

دی خووی دنصـــاراله حرفتون پرهیزگار پـه داشـــان کلـه پرهیزکـاڅوک لـه کـار

استعمال دضـفوپی په داشـان کړی دی په جـــــــــــــــــــــار چه مدام دده په سروی دانگریزدسان دستار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دايي نتيجـه دبی خبری دطلـب خوار	چه دی نکړی هيڅ پروا دزمانی په کاروبار
که ځوک ده ته بی خبروايي دحسدشي په گـــــذار	مگردی پـه حقيقت کي بی خبرګنی تلوار
الغرض په سلوکس کي ځوتن بيا په شمار	چه دوپی وتړی په سـردفضـيلت يوسـپين دســـتـــار
بيابه هم هغه عالم فاضل به نه وی خبردار	چه والی دچين موځوک دی هم پادشاه دتاتار
توبه ده له شـكوی دعالمانو صـدهزار	ولی عـالمـان دی دنبيـانو ميراث خوار
پـه ايـذ اوحسـد نـه دی زمـا گفتـار	زه محب دعـالمـانو هم ددوی يم خدمتګار
هغـه ځوک خوکـافرکيږی پـه دی کـار	چه دی ګوری علما ته په نظر دخوارو زار
اوس خوداضـروري دی مونږ زده کړو له کـفـار	هنردفلاحـت اوتجـارت هم کښـتوکـار
په فرانس کي دومره پوښکی وی بيشـمار	کلـه وی زمونږ دوطن دولی بيخ يـادچنـار
په فرانس کي له بسـوی نه حاصـليږی دامـقـدار	لکـه دلتـه جريـب اودقولی وی پيـداوار
دځمکو زراعت په فلاحت دی انحصـار	بلکـه ټول جهـان پـه زراعـت دی مرغزار
زه چـه نظروکړم پـه حـالـت دزمينـدار	بی واره په ژړاشـم په صـداشـم په کوکار
دوی خوبی تهذيب اوبی هنردی هم نادار	بلکه بی خبردی په صـنعت دکښـت وکار
لاتراوسـه يي هغه درانه جغون هم اسـپار	بل لاداچه نه پوهيږی په سـادين هم په شـديـار
دوی مدام وی دپرشـايق په داسـي كار	چه دوی مړه کړی يوتربله په يوه لپه جوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

گر چه دهقانان موبی هنردی هم ډېرخوار   بیاهم ســـل ځله بهتر دی له عابد رشـــوت خـــــــــــــــــــــــــــــوار

نکړی راشـــیان خوبی رشـــوته دچاکار   گـــویـــا دوی لـــره حـــلال   دی دامـــردار

رســـول دی لعنت کړی په راشـــي باندې   هم پـه دی بـانـدې عتـاب دی هم عذاب دی
بـــــــــــــــــــــــــاربـــــــــــــــــــــــــار   دقـــــــــــــــــــــــــهـــــــــــــــــــــــــار

په دنیا اوپه عقبا به یې رسوا کړی کردګار   هغه څوک چه رشـــوت اخلی له مســـکین عاجز خوار

نورڅه مه وایه افغانه په باب ددې مردار   ولـی اوس خودوی دی عزتمنـد هم بـاوقـار

چه کرم زورم نشـــته په فلک ســـفله پرور   ورنه مابه په یخ کړی وی ځګر هم خپل تتر

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ – ۷ شپږم کال ۱۲ شمار ه ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۷ م ۵ دلو ۱۲۹۵

,,خال وخط کې به انشاء کوی ترکومه,,

ته چې زلفی دیارمشک وعنبربولی په داچین کې به خطا کوی ترکومه

یاچه شوندی دیارلعل وشراب بولی روانه کې ناروا کوی ترکومه

بیاچه مخ ددلبر شمس وقمربولی په تخمین به داسود اکوی ترکومه

لمرپه دوګوتو هیڅا نه دی پټ کړی ته به دادحق اخفا کوی ترکومه

نه رسیږی دچالاس يې وکاکل ته ته دزلفو به سوداکوی ترکومه

دلبران تول بیوفادی وفانکه ته بی طمع دوفاکوی ترکومه

معشوقان دعاشقانوقاتلان دی ته دترکوتمناکوی ترکومه

په یوه اداء دی درست عالم قتلیږی ته به دانازواداکوی ترکومه

په یوه نګاه ژوندی په بل دی مرمه دغه لوبی به په ماکوی ترکومه

دزړه وینی می غذا دوامی نشته ته به ماته لابدوا کوی ترکومه

دادترکودغمزوزخم ناسوردی په ناسوره مداواکوی ترکومه

دجفا په تیغ دی تول جهان تباکیق ته به داجوروجفا کوی ترکومه

دادزلفواودخط لشکری ګوره پرسیین مخ باندې غزاکوی ترکومه

جرمینان اوانګریزان سره جنګیږی ته بی سیل اوتماشاکوی ترکومه

درست جهان پرشور راغلی نه پوهیږم چه بی سیل اوتماشاکوی ترکومه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفرنګوپه تیغ زړه زما سوری شو   دجرمن به تمنا کوی ترکومه

دیورپ وحال ته ګوره حال په څه مو   خوشحالی به په ایشیا کوی ترکومه

راشه راشه سترګی وموږه بیدارشه   دنرګس په تماشاکوی ترکومه

سم سړی سه مجنونی پرېږده افغانه   ارزوپه دلیلا کوی ترکومه

دغنچې په شان خاموش سه خوله که پته   ته به ګل غوندی خندا کوی ترکومه

حمید څه شو جه بیدل دپښتنو وه   ته رحما ن غوندی وینا کوی ترکومه

نه څوک غوږباسی نه پنداخلی افغانه   چپ سه ته به داوینا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۲ م ۵ دلو ۱۲۹۵

غـزل

نوی خلق نوی رســـم نوی کـاردی نوی گـل نوی بلبـل نوی بهـاردی

نوی شـــاه نوی ســـپاه نوی فوجونه نوی گز نوی ســـکه نوی بازاردی

نـوی نـوی زلـمـی وینـم زاړه ولاړل نوی کوټ نوی پتلون نوی پیزاردی

نوی برزگ نوی زاهد نوی حکمونه نوی نوی په هرجای کي دره ماردی

نوی من نوی دړی نوی وزنونـه نوی نوی ســـوداگرنوی بی پـاردی

نوی یارنوی ریبارنوی خوراک شـــه نوی نوی معشـوقی نوی سـنگارشـه

نوی ورد اووظیفه نوی شـیخی شـوه مسواک ایښی هرچانوی په دستاردی

نوی مینی په دنیا کي شـــولی دېری پــه زړ ومینودچـاکلـه اعتبـاردی

نوی نوی قصـــــی اورم حیرانیږم په جهان کي یوتربل نوی زوکاردی

زاړ ه چي نوی راشـــي نوی همــه زوړشـــــــــــــــــــــي داحکمـت نعمـت الله دپـاک غفـاردی

ملانعمت الله

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلمه شماره شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۲۳ می ۱۹۱۷ م ۲ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش ۶ – ۷ مخونه

شپږم کال

مسدس

یوسحر زما ترغوږسوه له بلبله چه قفس کې یې ژړل دایه ویله
چه بندی سوم دصیاد له سخته دله ولی نه پوښتی څوک حال زما یوله بله
ولی نشته بی فغانه کاروبازما ولی حبس ابدی راغی په وارزما

نه محرم چه دزړه حال ورته بیام کم نه می وس چه خبرداره بلبلان کم
نه ملګری چه چمن ته یې روان کم بیا بیان ورته دګل ودریحان کم
خپل ډک زړه دارمانو ورته خالی کم تول مرغان دچمنو په ځان حالی کم

چاته وژاړم پرچابانډې فریاد کم چاته خاوری پرخپل سرباندې بادبادکم
چاته وګورم په څه شي زړه کی شادکم دصیاد له لاسه چاته عرض ودادکم
څه راوسوه چه دتو رقفس بندی شوم ! نه خلاصیږم په دابندکې ابدی سوم!

ولی زه له خپله سیله راجلاسوم ولی زه له خپل وطنه راجداسوم
ولی زه په ویراخته په واویلاسوم که وروکلی می سوپاته خوارتنها سوم
کوم ظالم کړمه بندی خدای دی بندی کی ! خدای دی ما غوندی اخته په جدایی کی !

اوس به زه لکه هانورپه هواتلمه په هوس دازادی به بالید مه
پرغنچوبه دګلانومسید مه ورځ په ورځ به غوړید مه لوبید مه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چابندی کړم خدایه تی په ځان اخته کی   په قفس کې دزندان جګرسوخته کی

اوس به ګرزیدم ازادپه چمنوکې   الووتم به په صحرا اوپه باغوکی

بنه به ګرزیدم خوشحاله په شګوفوکی   ولی اوس یم په غموپه اندیشوکی

چه بندی دی دقفس کړمه صیاده   خدای دی ماغوندی بندی که ای ازاده

الغرض چه ده وهلی دانعری   دقفس له لاسه ووپه غلبلې

چه ناګه دچمن بادراغی د کشې   چه پرونشست دایه وواته له خولی

مګرداباد دوطن دخوا راغلی   چه زما صبروارام راځخه وړی

یوساعت متفکرووحیران پاته   نه یه شکروشکایت کاوه وچاته

چه بیا باددچمن راغی دده خواته   اه یه وکش عرض یه وکی وخپل خداته

لکه زه هسی بندی سی ای صیاده   دوطن په جدایی سی ای صیاده

زه چه فخر دچمن زیب دبوستان وم   غوړیدل ګل دخپل ایشان وم

دباغودشوباغچو روح روان وم   دسروګلوپرشاخوبه نغمه خوان وم

دپولادوپه پنجه کې دبندی کړم   دهرکس ودناکس دی ریشخندی کړم

زه به تل دباغ پرسر شه په هوا وم   شاخ پرشاخ به بیا په څه نازوا داوم

دګلانوپرسروبه په خنداوم   په ځالی کې به وم ناست یاپه صحراوم

نه بندی وم دقفس نه می هیڅ غم وو!   نه می اوشکې بهیدلی نه می ماتم وو!

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه سحر به زه له ځالی په هواسوم　　په گلشن کی به دعشق نغمه سراسوم

چه له پورته به پرگل باندې راتاسوم　　وسمن ویاسمن ته به گویاسوم

ایاڅوک لری داعیش وعشرت نن زما　　چه ندیم وگل خانه ده په چمن زما

هغه گل هغه پسرلی هغه بهاردی　　دنرگس اوشگوفه گرم بازاردی

دطوطیانوپه گلشن کې چغهاردی　　په چمن کی دبلبلو چنهاردی

پرگلانوالووته کاپه خندا!　　زه بندی یم دقفس اوپه ژړا!

زړه می ډک دی سره چووی دارمانه　　خدایه ژرمی خلاصوی له دی زندانه

نورمی مه پرېږده په دی ځای کې سبحانه　　بیامی ورسوی ژرترخپل بوستانه

که دی زه یمه قفس ته پیداکړی !!　　بیاوزر دولی ماته دی راکړی !!

څوترڅوبه یم په دی جوروستم کې　　څوترڅوبه یم په اه وپه الم کې

څوترڅو به په ژړایم اوپه غم کې　　څوترڅوبه یم دارنگه په ماتم کې

چه امید می دخلاصی نشته هیڅکله　　نوبهتردی مرگ تردی ژوندیوپه سله

بیانوچپ سوپرساعت په تأمل سو　　زماخیال سوچه دغم متحمل سو

بیایې ناری کړی همرازه دسورگل سو　　ویل اه چه دصیادلاتغافل سو

ځان که مړچه له ذلت نجات مومی　　په گوشه کې دعدم به حیات مومی

که څه نه دی شه وماته په داشان مرگ　　ولی ولی ځوان یم اودځوان وی دارمان مرگ

خودژوند دپاره شه دی ناگهان مرگ　　په هزارځله بهتردی ترزندان مرگ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه داهرســـهارخپل مرگ په قفس وینم　ولی نــه مرم چــه بــه بیــا زه قفس وینم

پــه حســـرت اوپــه افســـوس بــه داویلــه　وګلشـــن تــه يې کتــل بیــا يې ژړلــه

دقفـس ودروازه تــه يــې څـغســـتلــه　لاریــه نــه وو وزرويي ســـرپــه ولــه

پــه هواســـوســـربی ونشـــت لــه قفس　وینی توی سوی سوړپوړولويد له هوس

ســـرترپاته په ســـرووينوکي غرقاب وو　ځان بايللی زړه زخمی حال په خراب وو

يابيهوشـــه يا پرهوش په اضـــطراب وو　چه پرهوش به شـــوګويانه په داباب وو

ســـرمـی بـایـلـووپـه هـوا دازادی!　شـــکرشـــکرســـوم فـدا دازادی !

پــه هـوا دازادی مـی وزرپـرې ســـو　شکرشکرازادسوم که می سرپری سو

شـــه چـه زه دازادی پـه هوا مړســـوم　نــه چــه پــاتــه پــه ذلــت دتلوپرســـوم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

یووپشتمه شماره ۲ صفحه شپږم کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش

چه پرخول دپادشـــاهانو غټ زکین دی هغـه زمونږ ســـراج الملتـه والـدین دی

مقتـدی اعلیحضـــرت رکن رکین دی دوعا کوی صـــبح وشـــام روی زمین دی

پراســـمـان دعزت نمردی غوږیدلی مســـلمـان دده پـه تخت دی نـازیـدلی

ملاکړه تیـټـه اســـمـانو دده لـه تیغـه چـه قـتـل ددښـــمـن کـړ بـی دریـغـه

کی قبا که کی خســـرو دی که داراب دی تللی ډوب دده پـه درپـه دق البـاب دی

تمنـالری چـه موچی یې رکـاب کړی اوپـه ســـترګویې داس دپلـه تراب کړی

مملکت زمونږ ابـادتـول یـې ګلـزارکړ خپل دخواه خپل دشـــمن یې تارپه تارکړ

سیدمیرمحسن کندهاری

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱ شماره ۲ مخ ۶ کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶

زه یم پـه یوروپ کې اوګرځیږم لروبر ســه عجب خوب وو چه می ولید ه سـحر

یوتربلـه وژنی پـه توپـک اوپـه خنجر ټول یوروپ اختـه دی پـه غوغـا پـه شـــــــــوروشـــــــــر

ومی کړه پوښـــتنـه لـه یوچـانـه پـه مدار ماوی دابه ملک وی دسینا ۱ یاد بربر ۲

دی خوپه افسوس اوپه حسرت شو په ګفتار وایه چې داملک داشـــاننی ۳ که غوندار ۴

داهغـه یورپ دی چـه دی جـای وودهنر چه داملـک دعـاقلانودانایانودې بســيار

دوی ولـی پرېوتـل دزمـانی پـه دی ګرداب بیامی له هغه نه اســتفســارکی په داباب

چه ورک دی لـه جهانه مسـلمان شـــې په عـــــــــــــــذاب ده وی حقیقت کې پرنګیان ووپه شــتاب

څوک چې وی مغرورپـه خپل قوت اوپـه حکمت زه که اوس خودوی شـــول په دنیا کی په خـــــــطـــــــــر

نـه بی وی عزت اونـه قدرت اونـه طـاقت دی خوبه زرپرېوزی په کوهی کی دزلت

ســوک چه ډېرمغروروی دهغه خاوری په ســـــــــــــــــر چه لری مصـــیبت کا اوحاصـــل کاندی راحـــــــــــــت

۱-سینا یعنی ابن سینا ۲- بربرشمالی افریقاته وایې په شرقی افریقاکې دی

۳- په جنوبی افریقاکې دی ۴- دحبشستان په وسط کی یوکلی دی

بخـت کـه چـاتـه شـــاکـاکـه دانـاوی دجرمن خپل دانائی به یې په جان ســی شـــعله زن

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځــه بــه درتــه وايــم دفـلــک پــه دوروغـن   نځيني خلاصـــيږي لــه اســيــب مرد وزن

سخت ساعت هغه دی چه هوښيارسی کوروکر   بيا مي دهغه نه په دی شـــان وکی ســـوال

چـه کلـه بـه ختميږی پـه يورپ کې داجنجـال   ده وی که چيری ورک له جرمنيانوشـــومجال

يـاکـه روســـيـان شـــي پـه دنيـاکې ديرپـايمـال   يـاکـه انگريزان شـــي لـه قســـمت پروزبر

بل خوبه اســلام شــي په دی جنگ کې کامياب   که چيری کل اتفاق کړی اســلام ددين په باب

بيا به نشـــي په دنيا کې ياره داســـي انقلاب   اوس خوډېرضـروري دی چه اسلام شي فتح يـــــــــــــــــــــــــــــــــــاب

ولی دښــمنان دی په خپل کورکې ســرپه ســر   بيـاهغه وپل چه تـه هم ځوک يې پـه خپل تن

چه دلته يې راغلی اوصـــورت دی وی غمجن   جاوا ا که ســــما ترا ۲ که بورنيو ۳ دی ستاوطن

يـاکــه تــه يی دکـابـل يـا پيښــوريـادختن   ماورته بيان کې خپل اصـــلی نام ونشــــان

چه ته داســـي بيخبريې له دنيا له خيروشـــر

چېرتـه چـه اوســيږم هغـه ملـک دی دافغـان   دېردی زموږ په ملک کې عالمان هم فاضلان

چه دوی وايي ديوروپ وحکيمانو ته خواران   بـل موږ يوډېرمـاهرپـه کـاروبـارکې دجمـدر

۲ـ۱ دبحرهند کی يوه لويه جزيره ده   ۳ـ بورنيودمحيط کبيريوه لويه جزيرده

بياراته گويان ســوهغه ځوان په دی مضـــمون   ســتاخوهم ځه زده دی ياته هســی يې پښـــتون

ماويل چې پښـــتانه خودې په علم کې جيحون   زه يم له هغونه يوادنی ســـړی کرمون ۱

پـه اتوژبو پوهيږم درتـه وايم مختصـــــر   يعنی پـه پښــــتواوپـه هنـدی کې يم مـــاهر

عربی اوانگريزی خوهم پوهيږم پـه ظــاهر   گورمکې اوشاستری ته په ښه شان يم حاضر

پـه اردو اوپـه فارســـي کې يـاره زه يم محرر   نورعلوم هررامعلوم دی برادره مــاش قـدر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خوپه خندا اوپه قهقهه کی استفسار ایاتاسو هم پوهیږی په کرورز ۲ اوطیار

یاکه هسی جان خوستایي ددهیلی دپنجسوار اوس خو عالمان خانه هغه دی په گفتار

چه دوی جوړکي دردناتونه ۳ په حکمت اوپه هنر اوس په درته وایم دخپل شامعلم وهنر

دی خوشه پوهیږی دخپل قوم په خیروشر بل داچه شه واقف دی دیوروپ په شوروشر

ځکه موږ پراته یولاتراوسه بی خطر ربه ته موساتندوی شي په دی ک دی ضرر

بل دی ترقیخواه دخپل وطن دی په دی شان چه په ملک کي جاری کړی مکتبونه له احسان

هرسړی ته اجازت دی په داخل کي پسران په مکتب سرکاری کي بی تکلیفه بی نقصان

بل په ملک کي یي جوړ کړی سرکونه هم انهار چه له دوی نه حاصلیږی ددنیاکل اعبتار

تجارت وشراکت دی جاری کړی شهریار چه په ده باندي موقوف دی دجهان کاروروزگار

هم دهرتعلیم دپاره استادان دی میسر بل داچي موږ لمسی یودطالوت درحقیقت

چه رب دمت عطا کړی وقوت هم دپرغیرت هغه ان چه طالوت وکي په جالوت باندی هیبت

له طالوت سره ځوتنه اوکفارو ووپه کثرت مرداریی کړ جالوت په خپل همت اوپخپل سخر ۱

سلیمان علیه سلام چه وه پادشاه د کل عالم دهغه په زمانه که خو لازیات وو زموږ حشم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولی چه اصـــف دبرخیاوه وحضـــرت ته محترم   موږ به ولی ځان نه ستایو په دنیا کې مکرم

هم موږ به په حرمت اوعزت یوترمحشـــر   بل نیکه موعبدالرشـــید وویارهســـی غازی ځوان

چه مدام به دده نوم وی په دنیا کې نمایان   هم دی په خوله اوپه زبان کې وویکســـان

بل دی عالی همت وه په دنیاکې په شه شان   هم په خوی هم په خصـــلت کې چانه ری وولکه لمر

بل خوا احمد شـــا ه درد وران وه دافغان   پـه ده بـانـدې قـایـل دی یـاره کـل مرهتیـان

بل خو موشـــیرشـــاه ووپه مثال شـــیرزبان   له هیبت نه یې روان شـــه همایون مخ په ایران

که بیان یې عدالت کړم ته به پاته شـــي ششدر   حیدرخان وه یو افغان باغیرت اوباحرمت

چه ده وه حاصـــل کړی ســـلطنت په خپل همت   انګریزبه وه خارج له هندوستانه په شدت

که چیری نظام نه وی دانګریز و په مدت   کـه تیپودرتـه بیـان کړم هغـه هم وو لوی اژدر

بـل موانګریزانوتـه معلوم دی شـــجـاعت   چه دوی ووراختلی ودې ملک ته په غیرت

اکبرخان ورشـــکاره کړی یاره دوی ووته همت   دده په همت باندې ډېرقایل دی جرنیل نت

انګریزان دی شـــرمیدلی په دی ملک کې مکرر   اوچت خودرته وایم چه بیا جنګ وه دمیوند

ډېرکفارشول قتل په دی جنګ کې هم په بند   ونیول غـازیـانو ډېرکفـارپـه خپـل کمنـد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرداری یې په تبرکړل په خنجرکړل چند درچـــــــــــــــــــنــــــــــــــــد وی شـــړل له ملکه په همت دخپل جمدر

بیا راته ګویان شه هغه ځوان په هسی شان زه درنه پرسـان کړمه حکمت دایروپلان ۱

ته خوراته ســتایې خپل نیکونه خپل دوران اياتاســـو هم څه کړی شـــي په جواب کې زيـــــــــــــــــــــلان ۲

یاکه هســـی ځان ته وایې موږ یوشـــیرببر افســـوس صـــدافســـوس هم افســـوس دی صــــــــــــــدهـــــــــــــــزار

چه زه شـــوم لاجواب په حکمت کې دطیار ماویل افغان اوس همت کړه په خپل کار

ونیســـه له ســـتونی په داتکه یی ۴ کامردار

غلام محی الدین افغان

ایروپلان – طیاره ۲- زیلان سیودول دجهاز ۴- تک – فوراء

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ مخ ۷ کال ۳ شماره ذیعقده ۱۳۳۵ هـ ق ۳ سپتمبر ۱۹۱۷ م ۱۱ سنبله ۱۲۹۶ هـ ش

اول حمد د هغه پاک پرورګاردی چه مغززده ممکنات په مقداردی

زیاته ونکي دعزت دترقي دی رسوونکي ده ذلت اوده شقی دی

خدایه ماله شقاوته په امان کړی په خاطرمی ده نبی اخرزمان کړی

هم پادشاه سراج الملته والدین چه مالک دتخت وتاج دی په یقین

اهل بیت سراجیه کړی تول مامون دښمنان خواروخسته کړی زړه زبون

هم صاحب محمود طرزی کړی په زړه شاد چه مدیردی داخبارهرځای کی یاد

علامه د زمانی روشن ضمیردی باحکمته پرغیرت باتدبیردی

نیک نامی ورته حاصله مالامال کړی حاسدان یي واړه پښو لاندې پایمال کړی

مولانا محی الدین صاحب غمخوردی دتمام افغانستان دسترګوتوردی

په درویشتمه شماره کي داخبار یواعلان په پښتو کړی تیار

هرافغان یېپه مضمون باندې رسیږی په لوستویي یوتربله هوسیږی

ایراد نشته په پښتو کي ای صاحبه فضل شوی په افغان دی لواجبه

افغانان بهادران دزمانی دی نوراقوام ورته په شان ده زنانی دی

هردولت کي مشهورلکه دنمردی دغلیم په سرولاړ لکه خنجردی

افغاني ژبه ده غیرته ډېره ګرانه خدای زده کړی ده افغان ته په اسانه

ده دی ژبي مبارک ډېرعزت دی پردوملتوکي یي حرمت دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربه تاکړی پرموږ باندې احســــان دی   چــه راکړی دمــدیر دېرمـهربــان دی

په خدمت کی ده مدیر صاحب عرضونه   څــه عــاجز غریــب کوم پــه تعظیمونــه

کــه اخبــارشـــي مزین پــه افغــاني   نورانی بــه شـــي افغــان پــه معــانی

دیورپ پــه حــال بــه واره خبردارشـــي   لــه غفلتــه یوکرتــه بــه بیـدارشـــي

کــه خـدای کړی ترقي ده افغــاني وی   دپښــــتو اخبــاریې ســــرده ودانی وی

ای خــاونـد ه ذوالجلالــه بــاری خدایــه   تــرقــي پښـــتو ورکړی بــی نــهــایــه

چــه فقیر عبـدالســــلام کــامــه وطن یم   اوسـیدونکي مسـتعلی کې شــه وطن یم

امیـد واریم پــه خـدمــت کی دمـدیر   چــه اخبــارکي شـــي داخـل زمــاتحریر

ســـنه دری ســـوه یوزرپنځه دیرش کاله   تیردهجرمیـاشــــت وه ســـلخ دشـــوال

عبدالسلام

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ مخ کال محرم الحرم ۱۳۳۶ هـ ق ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۷ م ۲۵ میزان ۱۲۹۶ هـ ش

پنځمه شماره

داسلام وپادشاه ته دوعا

فخردین شــمع دولت احمدی ملت ســراج د خلت په خلصــت شــاد شــه حکمت په شــه تــــــــــــاج

کوزدنشــي تخت وتاج له جوړشــوی له ســـــــــــرایــــــــــه عالی خیال دی کوثرمومی چه مخلوق ســی پـــــه ســــــیــــرابــــــه

تـه راضـــی ســـی پـه دوه کونـه میســـر دهــــــــرعســـــــیـــــــر لـه امیرابن الامیر ابن الامیرابن الامیر

ثقافت دخلافت یه په حکمت د خپل قدرت یوخواهش دداعیـانوبـال وپرکړی دقربـت

شــه امیر حبیب الله ته کســب وکاردرحبیب ورکــــــــــــــــــــــــــي ربه ته یه معاون سی په نصرت په مظفرکي

حبیب ګوری له یثربه هرســـاعت تاته ای وروره سـرچشــمه داسـلام نه یي حق تعالی د مکړه خــــــــــــــــــــــړه

امت باغ دمصـــطفی دی ســـرچشـــمه یي ســـــــــــــوافســـــــــــــر سرد مصسه کوزله موزه په حضوردپیغمبر

دتمام امت بابا ســـوی ترزاړه واړه هلکه ســـتـاعزت داســـمـانی وی نـازدمـه لویږ ه پــــــرځــــــــمــــــکــــــه

یـاالله العلمین پــه طفیـل دمصـــــطفی شه خادم دشریعت که چه جهان مومی صفا

درحمت ســـایه اوږده کي چه اســـلام په ا ســـــــوده شـــــــــي بی دینی که سی راپورته ریشه تخم به پوره شـــــــــــــــــــــــــــي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــکســتــه قلم تمام ســوزیاتی نه لری زبان   ربـه تـه پـه رحمت دېرکـه چـه مظهرشـــي درحـــــــــمـــــــــان

که پـه خپل عمر پودعا لرم په خدای قبوله   دپادشاه په شان کي بنايي هم مشروع موهم قـــــبـــــولـــــه

هم زمـا بخره پـه کي هم نصـــيب دعلم وخـــــــــــــاص   که پادشا صاحب دنيت وی کل عالم به سی خواص

ســعـادت دســلاطینولکـه ابردنیســـان   مشترک ددرست عالم شوکه انسان دی که حـــــيـــــوان

باری ربه له تاغواړو چه مو هومره دبدبه ســــــــــی   زمونږ دتوری له هيبته کفره په زلزله ســـی

دبدبـه موســـوه بـالاانشـــاء الله لـه اتفاقـه   دادعقل شـــمع کوره نوی راغله له خلاقه

عادتی قاعدی داوي هميشه به شير حريری شـــــــــــو   ايزدی عنايت گوره جام دزروکتوری ســـو

لوی اميد شـــو وخالق تـه چه مورب کي ســــــــرفـــــــرازه   موزبايللی په دغه وه چه مواخته وه بيغازه

اميد واريوباری ته عمارت به موبلند ســـی   دتحقيق توفيق يـه راکي واره لوتی بـه مـــــوقـــــنـــــدســـــی

لوی اميد لرم ورب ته چه همت مو تو له ديـــــــن شـــــــي   شـــياطين مخالفين اعداد دين مو به ناورين شـــــــــــــــي

دتهذيب اولواجباب کتاب څخه انتخاب

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ مخ ۶ شماره ۷ کال ۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶ هـ ق انوامبر ۱۹۱۷ م ۹ عقرب ۱۲۹۶

افغاني ذغزل

دپشـــو پس خورده نخورم زه مکروه کله کـــــــــومــــــــــه !! دمږه ورور په ورســـتو غوښــوځان وکلی مــــــــــــــــــړومـــــــــــــه

که موژک په ځاه کې ولویدد ری ورځی می خــــــــــواګـــــــــــرځــــــــــی په مرد اروبدوغوښو هرساعت خوله لګومه

په ښی لاس کې می عصاده چې ثواب می علاوه شي په بل لاس کې می اره ده دخپل دین ریشـــی ریــــــــــبــــــــــمــــــــــه

دین موتوله طبیعت واصـــطلاح وبرعات شـــــــــــــــــــــــــو تش الفـاظ می دی پـه خولـه کې چـه ددین دعوی کومه

که خوشوی په دودی ګډ سودعیال له سری ولــــــــــــــــــــــم په خبره غلیظ اخلم خوله ووزړه مرداروممه

زه په خوله خوله ها ها لرمه چه مرغی دانــــــــه یـــــــــونســــــــــی پـه لاســـوکي می اورتـک دی پـه کلـه۱ ورلـــــــــګـــــــــومــــــــــه

دشپیتوکلو طاعت و عبادت پرمخ تیرنکړم پـه مثـال دکـول غـویـی یـم پـرمـخ ځـم پــــــرشــــــــاراخــــــــمــــــــه

مولا یاشـــه راته وایي که موژک ددنه نه وای د کلو غله می څه ســـوه چه ښی په ډکومه

علت تولـه کم علمی سوه بی ترتیب په دین کــــــــــــدســـــــــــو فرایض می بیکاره کړه نوافل پرسترګوږدمه

نوافل چه تولـه جمع دخپل عمر دکلو کړم درشـکې قیمت بی نسـی چه یوزخم په ترمه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعالم خوب چه بهترزما ترطاعت وعبادت   هغـه دغـه علم بولی چـه حـدود وپیژنمـه شـــــــــــــــــو

اول ځان بیا تاته وایمه راسه دین ته ترتیب   کـه پرځی کـه نـه پرنـه ځی زه یـه ترتیب کشیژده   بیانومه

۷ مخ ۷ کال ۷ شماره صفرالمظفر ۱۳۳۶ هـ ق ۱۷ نوامبر ۱۹۱۷ م ۲۵ عقرب ۱۲۹۶

دغــه څــه عــجــب دوران دی	چــه راغــلــی پــرافــغــان دی
لــمــردعــلــم راخــتــلــی	پــه روشـــان تـولــه جـهـان دی
وقــت دعــلــم ودهــنــردی	نــوردعــلــم درخشـــان دی
نــن دجــهــلــی بــازارســورږدی	دهــرعــلــم تــوددوکـــان دی
داخـــوعصـــــردســـــراج دی	چـه افـغـان تـول پـه روشـــان دی
عــجــب عصـــــردی ای وروره!	چـه ځوان زوړ اوزوړ پـه ځوان دی
دســـراج پـه نـور روشـــان دی	کـه خـیـبـردی کـه کـهـســان دی
شـــکرشـــکر شـــه ســاعـت دی	فضـــل ســوی درحــمــان دی
شـــه امــیــر یــه دی راکــړی	پــرمــوږتــولــومــهــربــان دی
شـــه غـمـخـوردپښـــتـنـو دی	دخـپـل وقـت نـوشــیــروان دی
عــلــم دوســـت هــنــرپــرور دی	لـوی امـیـر اوشـــه ســلـطـان دی
مــزاج دان طــبــیــب دمــلــک دی	پــه حــکــمــت لــکــه لــقــمــان دی
پښـــتـومـړه وه ده ژونـدی کـړه	روح پــروردخــپــل لســـان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تخت وتاج دی همیشه وی	خوزمین واوزمان دی
مشر زوی دامیر گوری	عنایت دپاک سبحان دی
شه سردار معین دعلم	دعرفان دباغ باغوان دی
هم ناظردمعارف دی	هم ناصر دهرناتوان دی
شهزاده دپښتنودې	تاج دسردکل افغان دی
شه معین السلطنه دی	پرامیرصاحب دپیرگران دی
معارف تهوله دده دی	هم ددې مجلس میزبان دی
نازدنه لویږی پرمځکه	خوولاړ شنکي اسمان دی
هغه خدای دی ساتند وی شي	چه دتولو نگهبان دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ مخ ۷ کال ۱۰ شمار ه ربیع الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۳۰ دسمبر ۱۹۱۷ م ۱ جدی ۱۲۹۶

دوه مسلکه دی په موژکي يو عادی وپدری شـــــــــــــــو	بل مسلک راغی له خدایه سما وی وقرانی شـــــــــــــــو
چـه عـادت پـردين راغلـی هغـه دين بـــــولـــــوبـــــيشـــــکـــــه	اوکه نه وو عادت شوی له ماپاته شوپه کلکه
اصـــطـلاح هـم بـری مـداردی حـاکـم شـــــوپـــــرشـــــريـــــعـــــت	کتاب تول کـه يـه نغاره څـه حـاجت دحل حـــــــــرمـــــــــت
هرحلال حرام دشــــرعی کـه عـادت وو ارجـــــمـــــنـــــد ســـــو	که عادت نه وو هرڅو نه چه مرغوب وی نـــــاســـــيـــــنـــــد ســـــو
دروا دنـاروا مسـلی زده کـه لـه عـادتـه	څه نوکـان باسـی بيکاره تحقيق کي له شـــــــريـــــــعـــــــتـــــــه
کـه اويـاځلـه مشـــروع موکد وی لـه قران	چه پســند دعادت نه ووگويا نه دی له قرآن
عادت شـه بالانشـينه موزيه يوحلقه بگوش	دعادت په دول رقصيرِی که چالاک دی که مدهوش
په لحد کي چه دکشيژد ی تکبيروواپي وتاته	دين عادت که شــريعت ووژرجواب راکه ومـــــــــــاتـــــــــــه
په هاها به سی مشغوله که عادت ووستاقبله	دعـاجزی رســم هغـه چـه واده پـه قبيلـه
په قيامت به الله وايي ســپی دی نه خوړڅه جهت وو	زه به وايم باری ربه مناهی دشــريعت وو
ديتيم مال چه دخوړ يامال دعصــب دتاراج	ســتافتوی له شـريعته که قرآن درکي رواج
څه به وايم خپل الله ته تی راوشــيه پښــتو	که مردی د ميره نه وومردبه نسی په بريتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه مرداری غوښتی نه خورم عادت کې ترکرزولی	هیڅ پردین دمجری نسی عادت یم ترلاس نیولی
ترمرداره ډېر بدتروی ښنگی خورم په اشتها	دین می څه شوراته گوری نه می شرم نه حیا!
دقران شریف احکام دی قدرنه لری دپیاز	که پرولی په بازارکې څوک یه نکوی په غاز
په ابروی داصطلاح وعادت له دی سکه داره	چه روشان په عادت نه وو ټوله پاته شوه بیکاره
داعادت دکورخراب سی دین به کی رشکی رشکی	دپادشاه سکه مغلوبه دناچلی پیسکی
تردی لوبدبختی شته چه دین تابعه دعادت شي	هرچیری چه عادت راغی منافی دشریعت سی
مصطلحه بیدینی لکه خونچه ایشی په میان کې	که عیب نه وه په اولس کې نقص نه وینم په څانکی
تخالف له اصطلاحه ترشرعی مکروه مکروه شو	چه قبله یې کړه غلطه دین ترپاته په گروه گروه سو
که قبله حقیقی نه وه بدهغه چې عیب باله سی	که احکام دشریعت وی په دغه ټول به تاله سی
هرټوکرچه عیب باله سی که روا که ناروا	خوراتنک ځنی پرهیز شو دین تابعه دهوا
که پیغور دعالم نه وو باکې نه لرم له کړنه	څه به یوسی اخرت له پرملامات سی زمابدنه
وخپل نفس ته موسجده شو تن زتارزموژپه غاړه	جهنم په خیال جنت سوحس باطل هوشیاری ولاړه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن بـارکش بـاری درکړی میره هغـه چـه پرسپورشو	چه یي خرپه خټ کي سپورکي جهان کل دخره ابخورسو
بازی تولہ له غیرته غیرت نوم دی دایمان	که ځلانده شمع نه وه وبه ژاړی په ارمان
چه غیرت دمیره نه وی قدرنه لری له توله	په جثه یي خطامه شی بی معنی سرپی بوله
نغاره کی پراسمان وی چه هوش نلری ساده دی	که په تخت په هوا درومی سپوریه مه بوله پیاده دی
له اسمانه زمکي عرشه څه د راوړه ای خود رایه بدعادت بیانه وم مکرره په باربار	که مبلغ دمعنی نه وویل شی نه وځی له سرایه هیڅ می صبرځینی نه سی ځکه ډیربه سی تکرار
له تکرار ه ملال مسه عادت دین دی نړولی	پاک قرآن درب کلام یه په چارپیره دی وهلی
له قرانه سره جنګ دی که ملګری دعادت سو	زماوروره په دی پوه شه څه مخرب دشریعت دی
توفیق غواړه له خالقه بخشنده دی مهربان	هم ارحم الراحمین دی هم کریم دی هم منان
بل طرف ته امیدنسته بی درباردخالق	دغه باب دغه خلقه سوه سابق ود لایق
زاری ګویه یم ورب ته څه عادت موعبادت کي	یاارحم الراحمین ! رزق روزی موسعادت کي

تهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ مخ ۷ کال ۱۱ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۶ هـ ق ۱۵ جنوري ۱۹۱۸

افغاني سوګند

قبیح مشکله دیوثان دی هلوکان به وی ساتلی	شـي جامی یه په اغوسـتی پیریشــان یي خــــوراښـــــکـــــلـــــی
رقصـــوی پرمجلس کې فاجران پرګرزیدلی	په بوســه روپی تراخلی په غاشــوفاسـق نـــــیــــولـــــــی
نـه ملاشـــتـه نـه صـــوفی شـــتـه نـه دریم غـــــاورپـــــیــــداشــــو	چه په لحثه توره ورسـی په غیرت تردین فـــــــداســــــــو
خوارفقیر که افسـوس وکه یاپه وینو سـترګو ســــــــــــــــــری	نوریی څه له لاسرراسی که دځان غوښی کـــــــــه پــــــــری
دونه لویه خرابی وبیباکي په دین کی کیږی	هیڅ میره په غیرت نشـــونه په زورکې څوک خوږیږی
تـه خرواردلواطت ودزنـا پـه میزان تول کـه	یومثقـال ددي پردرنـد دی کـه نـه وینی سترګی پورکه
زناکیږی په خلوت کي داپه ډول ددین خفت	دزنا پرظهورقتل داســـوفخر وســـعادت
چه په جهروتفاخروجمعیت ســی معصــیت	بل به نه وی په اســـلام کي تردی پورته ضـــــــــــلالـــــــت
درست ولس په دی شریک دی دابازخواست به له موژوسی	که څه لری که نیږدی وی هیڅ احدبه پاته نـــــــــه ســــــــي
پرمومن باندي واجب چه داصـــحبت په غم الــــــــــودکــــــــه	که به نورله لاس نیســـی یومټ خاوری پــــــــــــردوکـــــــــه
یادټولو په قوت سـره پادشــاته خبرورســـی	دانخری بـه ســی محکم خره غوایي به تــــــربــــــدرســــــی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه غیرت پرمینه نه وی موروثه د کل اسلام	خودبه وی په خروپایماله نه موننګ سونه مونام
دین دګوتوشوریدن سو تسبیح اړووشي غشي	داتسبیح به دی زنجیرسی ددوزخ داورسکروتی
مرد وزن که مسلمان ووباندفرض تراستری دمه	چه ددین نقصان یه ولید ځان به نه ولی بیغمه
لالا ښکوی درتیرسه داخبرسودنامرد	حیدری ذولفقارکشي که چه هیڅ پاته نسی فرد
کل بنیاد دین پرتوره نو راحکام په خال وخط	که یه توره تیره نه وی دین یه بایلو سوغلط
دحسین سرپه تویوی دل کوشه دمصطفی	چه غیرت دعراق نه ووکفیبن سوه بیوفا
کوم توکردبیدنی دشهزاده ترخون سوکم	چه پشتو سوبی غیرته دین پایمال پرڅرخی دم
جواهردشریعت دمصطفی دزړه اجزاشوه	چه په سپک نظریی ګوری دپره بده یی جزاشوه

دتهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ ـ ۶ مخ ۷ کال ۱۴ شماره ۱۵ جمادی الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۲۷ فبروری ۱۹۱۸ م ۹ حوت ۱۲۹۶ هـ ش

افغاني سوګند

نواموزه پـاکـه لوحـه چـه لیکي هغـه خط اخـــــلـــــی	ددې زمکې حکم ســتادی که اغزی پرژدی کـــه نـــخـــلـــی
دهلک که تربیت وو ډېراسان په مراد سی	دطوبی ونـه ترســـازه پلارپـه قبرکې پـه شـــادســـی
چه په چوب وپه شیرینوسر بالادی اموخته کـــــی	خدای رازق دی بلاشکه اماتاپه غم اخته کې
چه تومان دده خرخشـت وی داپه څه شـي موجودیژی	کي دبل پیســه راکش کړه ســتاتندی به په داغـــیـــژی
زړه د کی دزنبورځـالـه همیشـــه لکـه ســـرســـام	خبرنشــو په کمال چه افلاس فخرداســلام
مســکنـت دشـــه لقـب وودې بی بولی تـــورفـــرنـــگ	طبعه واوښته له دینه غریب تاکې په بدرنگ
تعجب دی وانســان ته پرهرخیال چه پوخ ســوهـــډ	بیاترمرګه نه بدلیږی که هرڅوســی ګدوډ
اهنی سـپاره میدوشــي ۱ سـازکه دتوپکو	دانسان خوی نه بدلیږی که یه ولی په مردکو
ارمنی که ایرانی که کشـــمیری که دکنی وی	چه په هډپوخ عادت پوخ ســوپو هغه به یه مرګی وی
په قیامت که دیده نشته ولی دلی سوی جدا	چه همه طبعه ددنیاوڅوک ژړاکه څوک خـــنـــدا

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرقدردهم طبعي بی نزدیکت دمصطفی وی	که دلته یه خوی لیری همه به لیری په عقبی وی
ده پرنس کانی تړلی ته خوانچې خوری دسالن	دپینه شري اغوستی ستاوریشمین سوپوشیدن
دی دزړه لره وربولی ته برتن باندې تمام سوی	بدن تالره غلام دی ته غلام لره غلام سوی
بل مثال ددنرودی په د مبال کې دطناب	بیزوبان په تابازی که گرزوی دی باب په باب
تن بیزوطناب په طبعه بیزووانده خپل دشمن	خه ریشخندی یې پرتاجوړکړپرخواهش داهرمن
چه په شکیل دخابو بولی هغه دادی ورته گوره	مردی تولِه په میرانه حبطه درومه ترکوره
دنیاکې کودې په نکړی تنگی وتری مرانه	دوه دولته صنایع سی په دوعا غواړي سپیتانه
دمردی په کارشرمیږی په سپیتانه کې یه خوند	چه یې خوبنه شوه سپیتانه مرگ یه به ترهسی ژوند
په سل کاله نه پوره سونه فربه سو نه سووسیر	نه مووویل چې ربه تیرپرتیرسو هیرپه هیر
دومره فکرموژله نشته که په دی صورت انسان وای	دبوجهل وبولهب ودفاروق یکسان وایې
بازی تولِه درونی ده که د زورفقط سوه سمه	دانسان لقب دیو ی زړه له راسه ای همدمه
سره گلان دی غوریدلی بلبلان باندې مستې که	چه وزرو ته یې لاروسوه هغه تول می پرستی ده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه په عرش داله بولی په حدیث که هغه زړه دی	څه دزړه صندق سوری که سیل وکه چه زړه څه دی
وروسته وړاندی موجودات یې په یوکنج کې چاپیرې	لږځه هوش کړه سړی سه زړه پرڅه له تاپاتیږی
مامعنی ومابقی عالم به کله هله مومی	که له تنه سوی فارغه چه دزړه پرلوری درومی
نوی نوی اسمانونه بیا بانونه وابحر	دېربه ووینی یې په زړه که که ته شوی له تن حر
له درانه خیال راپرپوزه زړه ایله که رب تی پرېږده	که دڅه له تنه پرې کړه سعادت دی مخ ته کشیژده
بی گدره گدیره دېرعالم دی اوبو وړی	سه مشغول په هغه کارچې په سولیږی دتن بردی

دتهذیب الوجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال دریمه شماره دمیزان ۱۳ د۱۲۹۴ هـ ش کال

شـکر شـکر باغ موخپل باغبان موخپل دی	گل موخپل بهارموخپل بســتان موخپل دی
ســـروه خپلـه بلبل خپل چمن موخپـل دی	لاله خپل ارغوان خپل دامان موخپل دی
نشــــه خپلـه خمـارخپـل پيـالـه موخپلـه	بزم خپل سـاقی موخپله دوران موخپل دی
کلی خپـل بـازار موخپـل وطن موخپـل دی	ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شــاه موخپل گداموخپل قاضـــی موخپل دی	ســـپاه خپل رعيت خپل ديوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی	عســـــکرخپل مفتی خپل زندان موخپل دی
شــــکرشــــکربیگانـه پـه ميـان کي نشـــتـه	مديرخپل اخبارموخپل دوران موخپل دی
عجـب عصـــــردی افـغـانــه نـظـروکړه	ژبـه خپلـه قلم خپـل بیـان موخپـل دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سراج الاخباردرسم الخط پرتله له اوسنی رسم الخط سره

دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښــتو خاص حرفونه نه ليدل کيږی داځکه دهغه وخت په چاپخانه کې دپښتو حرفونه نه وه دټ پرځای ت ، د ړ پرځای ر، د ډ پرځای د ، دږ پرځای ژ، د ښ پرځای ش، دګ پرځای ک او د ږ پرځای ز، راغلي دي اوکلمې هم ځينو ځايونوکې پيوستې ليکلې شوي داوسني رسم الخط سره مغايرت لري چه موضوع په لاندې مثالونوکې په ښه ډول سره ليدلای شو:

اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار رسم الخط
له کومه	لکم
ډېر	دير
موږ	مژ –منز-مونک-منک
ځوان	جوان –څوان
زوړ	زور
پښتانه	پشتانه
کيږدی	کژدی
شوی	سوی
يې	يه
چې	چه
کې	که
سړی	سری
لومړی	لمری
ټول	تول
مه کړی	مکری
لږ	لژ
په عالم	پعالم
ګوره	کوره
کړمه	کمه
زمونږ	ځمونک-زمنز

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنی رسم الخط	دسراج الا خبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار
اخلی	اخی	خوږ	خوژ
ژړل	زرل	غږ	غژ
کړ	کي	ونږوینه	ونروینه
دواړه	دواره	ورځ	ورز
هوښیار	هشیار	ترکو	ترک
هوسیږی	استیژی	لوږه	لوژه
کیږی	کژی	کوچنی	کچنی
پنځه	پنزه	رښتیا	رشتیا
ځینی	زنی	ځمکه	زمکه
کښته	کشی	ځان	زان-څان
زما	ځما	ګنهګار	کنه ګار
غوندی	غندی	څونه	سونه
جغرافیه	جیوګریفی	په دی	پدی
شي	سی	په خپل	پخپل
موږ	منز	بی خبر	بیخبر
کي	که	اوسیږم	اوسیژم
برخه	بخره	په ملک	پملک
څوک	سوک	په کار	پکار
شپون	شپان	پوهیږم	پوهیګم
پادشا	پادشه	ساتندوی	ساتن دوی
کومه	کمه	په ده	پده
ځل	څل	غټ	غت
ځکه	څکه	ځوان یم	څوانیم
ذکر	سکر	کړم	کم
مو- می	م ا	ورځ	روز- ورځ
ځالی	څالی	خپل	اخپل
نکړی	نکي	وموښه	وموژه

اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم اخط اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم الخط

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

له تا	لتا	ګل	کل
هومره	همره	ګرځيدل	ګرزيدل
ځای	څای	فوځونه	فوجونه
کې	کش	ځلمی	زلمی
پښو	خپو	افګار	افکار
رسيږی	رسيکې	مه کوی	مکوی
هوسيږی	هوسيکې	سترګی	استرګی
لمر	نمر	زړه	زله
کړمه	کمه	څکه	زکه
ښکاره	شکاره	نامه	نام
سپاه	سپه	خښ	خش
ليکې	لکې	نښلی	نخلی
ثان	سان	هلکان	هلوکان
ميره	ميره	دوزخ	دوژخ
څه کوی	څيکوی	موز	موژ
ځلانده	څلانده	ځينی	څينی
ځی	څی		

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه

دافغانســـتان دفرهنګي ژوند په لوړ تیا کې یوبل عمده عامل دامیرحبیب الله خانه په دوره کې دهغو فراریانو راســتنیدل وو، چې دامیرعبدالرحمن خان له خواتبعید شــوئ وو، هغوی هیواد ته له راستنیدو وروسته داذهانوپه تنویرکي ستره ونده واخیسته او دمعاصرو ادبیاتو پربنســټ ایښــودلوکي یې مهم نقش درلود. د دغوکســانوپه ډله کې محمود طرزی اوغلام محمد الدین افغان په خاصه توګه دیادوني وړ دي.

دتجدداوروښــانتیا ددورې ادبیات دملي ارمانو دعرادې په توګه دفرهنګ پرمخ بیولوته وقف شـوئ وو. په دې کې شـک نشته چې دمعاصرادب ترڅنګ کلاسیک ادب اوفلکوري ادب دواړه په خپل قوت پاتې وو. خومعاصـرادب دمحتوی اوپیغام ددرلودلوله کبله نورادبي جریانونه له خپل عنعنوی اهمیت څخه وغورځول، معاصــر ادب دیوه متعهد اورســالتمند ادب په توګه دټولنې په خدمت کې په کارواچول شــو، په هیوادکې دمزمن فقر،بیســوادی، اداري فساد ،ظلم اوبې عدالتی عمومیت، ټول وطن پالونکي اوپرازادی مین روښـانفکران دې تـه وهڅول چې دمنځنیوپیړیو درکود دلـه منځـه وړلولـه پـاره حـاده مبـارزه پیـل کړي. ادبیات دخلکود ذهنونودروښـــانولودپاره اســـتخدام کړي او ولس دغفلت، بې خبری اوبی تفاوتی ددرانه خوبه راویښ کړي، دپښــتوژبې او ادبیاتو دپراختیا اوپرمختګ له پاره زمینه برابرېده، په همدې وخت کې په لړه اوبره پښــتونخواکې دپرداســـي ځوانان موجود ووچې دنویو علمونواوارو پایي ادب مطالعه یې کړې وه نوادبي ژانرونه اوفورمونه یې پیژندلي وو، دخپل خیال داظهارله پاره یې نوې لارې په نښـه کړې وې، اودپښـتو دلرغوني ادب په پراخه بنسټ یې دپښتو دنني ادب مانۍ پیل کړه. که څه هم انګریزي استعمار په ۱۸۹۳ کال کې دډیورنډ په تحصیلی کرښې سره دافغانستان دخاورې یوه برخه له اصلی پیکرڅخه بیله کړه، خوویې نشـوکولای چې دپښـتنو دګډوارمانونو، ګډو ارزښـتونو اوګډو ویاړونو ترمنځ دبیلتانه کرښـه وباسي. دفرهنګ په سـاحه کې دلته اوهلته په یوه وخت کې حرکت پیل شـو، ددغه حرکت مخکښان دټولنې روښانفکران وو،په افغانستان کې (سراج الاخبارافغانستان) دمولوي عبدالروف کندهـاري لـه خوا (۱۹۰۶) دجنوري پـه یوولســـمه نیټـه راووتلـه خودهمدغي لومړی ګڼي له خپرېدولو وروسته جریده بنده شوه، ددوهم ځل له پاره (دسراج الاخبارافغانیه) په نامه په (۱۹۱۱) کې محمود طرزي په مدیریت اومشـری خپره شـوه په همدې وختونوکې په لړه پښـتونخواکې هم دپښـتو دمعاصـرادب دپراختیاپه لاره کې ګامونه پورته شـوي وو. په (۱۹۱۰) کې دافغان دجریدې دخپرېدوسـره سم په پښـتو ادب کې نوي ژانرونه باب شـــول، اودراحت زاخیلي، فضـــل محمود، عبدالمالک فدا، غوندې لیکوالو اوشاعرانودمعاصرادب زړي وکرل .

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په سـراج الاخبار افغانيه کې دپښـتو مضـامينو اوشـعرونو خپرولوته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولي وه، ددغو تولو اوښـتوسـره سـره دپښـتو غزل محتوی هم په دغه دوره کې تغير کړئ دئ او غلام محی الدين افغان لومړنی سړی ووچې په غزل کې يې وطني مسايل ورځای کړه لکه :

زړه زمـا ډک دی لـه مـيـنـې دوطـن
خـپـل وطـن مـاتـه عزيـزدی تـرخـپـل تـن
هـريـوګـل مـې دوطـن پـه مـاډيـرګـران دی
تـرکشـمـيـره تـرپـاريسـه تـرلـنـدن
شـيرين ځـان مي پـه شـيرين وطن فـدادی
زه خـودارنـګـه فـريـاد يـمـه کـوهـکـن

اخـردعـادافـغـان داده ای صـاحـبـه
چې اسـلام صـاحب دجاه کړي ذوالمنين

مولوي صـالح محمد ددې دورې بل تکره شـاعر هم په شـعر څه ناڅه ويني کړي دي.ددغې دورې په شعرونو کې دنوی دوران د پيليدوزيری ورکړ شوئ دئ ددغې دورې داد ب مخکښان او شاعران دادي:

مولوي صـالح محمد کندهاری ، غلام محی الدين افغان ، مولوي عبدالواسـع کندهاری عبدالعلي مستغني ،عبدالهادي داوي ، سيدمحسـن کندهاری ،عبدالسـلام ،عبدالرحمن لودين اونورنومونه ديادوني وړ دي.

ددغې دورې په شعرونو کې دوطن مينه ، دخپلواکې جذبات ،داسارت اوبندګي پرضد ،داعتراض غږ، دطبيعت دښـکلا ترسـيم ، په تولنه کې دانسـان موقف ، دده دژوند شـرايط دپوهې سطح اونورمسايل څرګند شوي دي، داوه دسراج الاخبار هغه خدمت چې پښتوژبې ته يې کړئ دئ. دهغه وخت شـاعرانو دخپلې ژبې اوخپل ادب له پاره ډيرهلې ځلې کړي، اونورخلک يې دپښـتو ژبې پراختيااوپرمختيا ته ځيرکړي دي دغه ادبي نهضـت په خپل وارسره دپښتو ژبې اوادبياتو له پاره لاندې خدمتونه کړی:

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- پښـــتانه شـــاعران اوليکوالان يې هڅولي چې خپلې ژبې اوادبياتو ته خدمت وکړي اوډېرشاعران يې روزلي دي.

۲- سراج الاخباردافغانستان په ابياتوکې يونوی تحول رامنځ ته کړئ دئ.

۳- دخلکو شـــعورتـــه يې وده ورکړه اوخلـــک يې دخپـل هيواد دازادئ اوخپلواکۍ داخيستلواوساتلو له پاره هڅولي دي.

۴- دخلکو په فکري اوښتون کې يې دقدر وړ کارونه ترسره کړي دي .

۵- دپښـــتوژبې دپراختيا اوعلمي کولو له پاره يې ډېرې هلې ځلې کړي دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښـــتو ژبې اهميت اوارزښـــت په ډاګه څرګندشـــوئ اوداڅرګنده شـــوی چې د افغانستان ټول خلک اومختلف قومونه بايد پښتوژبه زده کړي .

۶- پښتو ژبه دښووني اوروزنې دوزارت په درسي نصاب کې شامله شوه اومولوي صالح محمد ددې دورې ســـترشـــاعراوليکوال دلومړي ښـــوونکې په توګه دحبيبی په ليســـه کې مقررشو.

۷- ســـراج الاخباردپښـــتو نظم اونثرته خپله غيږ خلاصـــه کړه اوهغوته يې په خپله غيږکې ځای ورکړئ دئ.

۸- په سراج الاخبارکې نه يوازی دپشتو معاصرادب پرمختياکړې بلکې دکلاسيکې دورې شاعران يې معرفی کړي اودهغوی اشعاريې نشرکړي دي .

۹- دپښـــتو ژبې فلکورته يې هم توجه کړې چې ۱,۴ فکلوري مشـــهورمتلونه دغلام محی الدين افغان له خوا په سراج الاخبارکې خپاره شوي دي.

۱۰- دسراج الاخبارپه پاڼوکې شعر دشعر پرځای پاته نشودجريدې په وروستی پلان کې دمينی اومين ځای دژونددرپښتينواصولووينو پوهه ،خپلواکي ،ملي غروراونوردافغانستان په هنري ادبياتوکې رامنځ ته شوه.

کومه دشـــعرونو ټولګه چې مايه دې کتاب کې راوړې که چيرې نوموړی شـــعرونه په دقت سره ولوستل شي پورتنی ټول مسايل چې ذکرشول، په ډاګه په دې شعرونو کې ليدل کيږی اوپورتنی خبری په اثبات رسوی . په افغانستان کې سراج الاخبار افغانيه په پاڼوکې په غزل کې دنوښـــت څرکونه اونويو موضـــوع ګانو ځايونه ليدل کيږي. لکه دخپلواکۍ، پرمختګ، دفکرونوخپلول اونور. په پيل کې دغه نويوالئ له پوډول شـــعري کمزوريو هم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډک وو،مثلا دسراج الاخبارپه پاڼو کې دصندلۍ له پاره (صندلۍ غزل) په نوم شعرهم کښل شوئ، ددغه دورې په شعرونو کې دنوي دوران دپيليدو زيرى وركړ شوئ دئ.

په درناوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليکونه

١- دسراج الاخبار بيلابيلی اته کلنی جريدې

٢- دافغان ياد- دکابل پوهنتون –دژبواودابياتو پوهنځی-١٣٦٣ کال

٣- دغلام محی الدين افکار اواثار- دکابل پوهنتون دژبواوادبياتو پوهنځی

۴- دپښتو معاصرادبيات اوسنی دوره پوهنوال ډاکتر زيورالدين

درسی لکچرنوټ ١٣٥٨ کال

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library